

A GYERMEKEK JOGAINAK BIZTOSÍTÁSA

” Útmutató
az alternatív
gondoskodásban
dolgozó
szakemberek részére

www.coe.int/children

Építsük Európát
a gyermekekkel a gyermekekért!

SOS CHILDREN'S
VILLAGES
INTERNATIONAL

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

A GYERMEKEK JOGAINAK BIZTOSÍTÁSA

” Útmutató
az alternatív gondoskodásban
dolgozó szakemberek részére

www.coe.int/children

Építsük Európát
a gyermekekkel a gyermekekért!

**A fordítás alapjául szolgáló
francia kiadás címe:**

Défendre les droits de l'enfant

Az Európa Tanács „Építsük Európát
a gyermekekkel a gyermekekért” című
programját azzal a céllal hozták létre,
hogy biztosítsák és elősegítsék
a gyermekek emberi jogainak megvalósulását,
és megvédjék a gyermekeket
az erőszak minden formájától.

www.coe.int/children

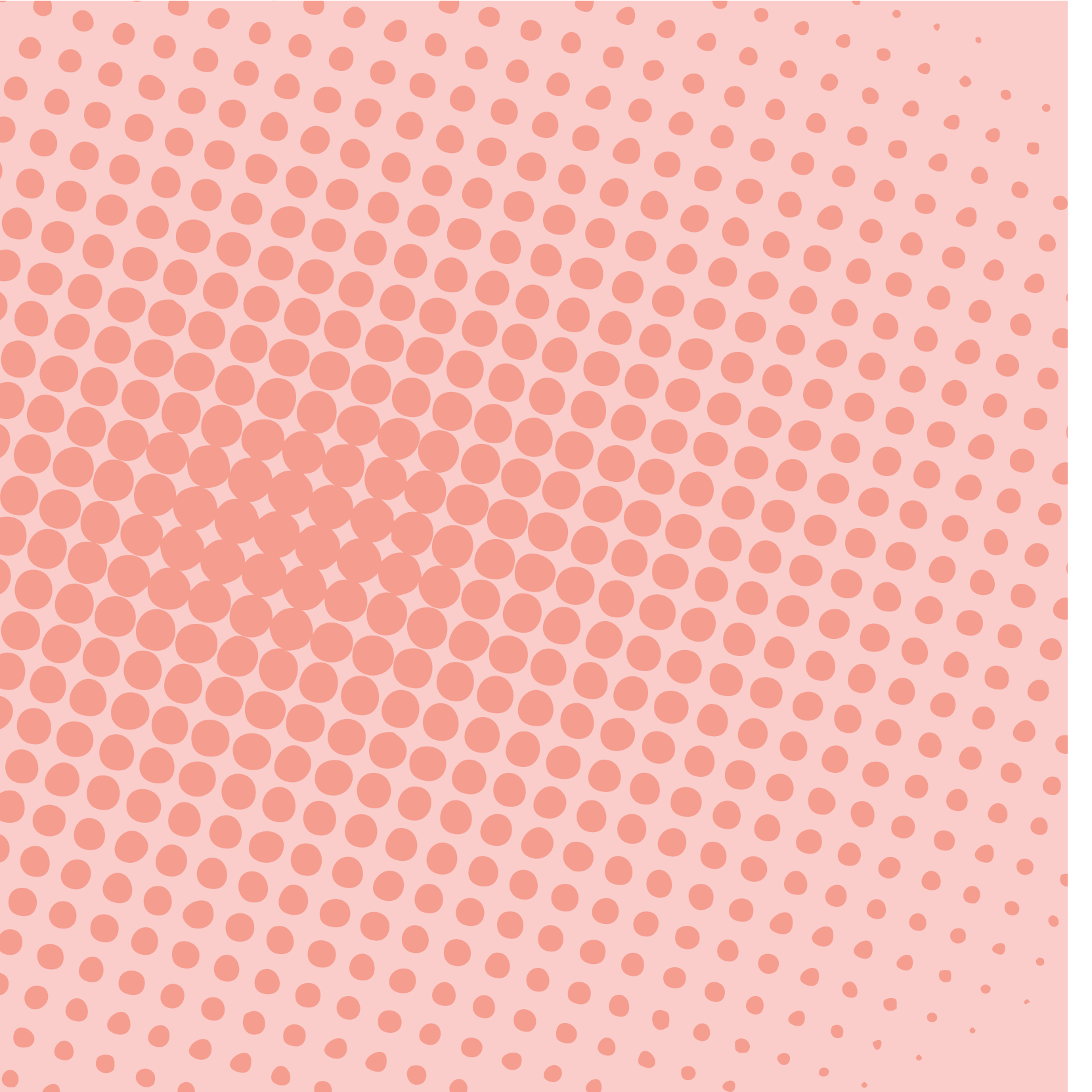
A borítólapot és a kiadványt tervezte:
Documents and Publications
Production Department (SPDP),
Európa Tanács
Fényképek: Shutterstock

A kiadvány magyar nyelvű változata az SOS
Gyermekegyszerek Magyarország megbízásából
készült 2014-ben.

2014. március
© Európa Tanács
F-67075 Strasbourg Cedex

Tartalom

ELŐSZÓ	5
BEVEZETÉS	7
1. FEJEZET GYERMEKEK JOGAI, EMBERI JOGOK	13
2. FEJEZET VEZÉRELVEK	19
3. FEJEZET A CSALÁDI OTTHONBÓL A GONDOSKODÁSBA	25
4. FEJEZET A GONDOSKODÁS IDŐSZAKA	39
5. FEJEZET KIKERÜLÉS A GONDOSKODÁSBÓL	53
1. MELLÉKLET SZÓSZEDET	59
2. MELLÉKLET TUDJON MEG TÖBBET, ÉS LEGYEN AKTÍV RÉSZTVEVŐ!	65
3. MELLÉKLET HASZNOS LINKEK	67

Előszó

A **gyermekek jogainak biztosítása** című kiadvány az SOS Nemzetközi Gyermekfalvak és az Európa Tanács közreműködésével készült. A korábbi együttműködés sikerére alapozva, melynek eredményeként megszületett a **Fedezd fel a jogaidat!** címet viselő ismertető füzet, az SOS Nemzetközi Gyermekfalvak és az Európa Tanács egy másik, rendkívül ambíciózus projektbe fogott azzal a céllal, hogy olyan útmutatót készítsen, amelyik a gyermekvédelmi gondoskodásban dolgozó szakembereknek mutatja be az alternatív gondoskodásban levő gyermekek jogait, elősegítve ezzel a gyermekek jogain alapuló megközelítés megvalósulását a gyakorlati munkájuk során.

■ Három konzultációra került sor Albániában, Horvátországban és Észtországban. A konzultációk célja az volt, hogy meghallgassák a szociális munkások, a gondoskodásban élő vagy élt fiatalok, a gondoskodásban dolgozók, a nevelők, a gyermekvédelmi szolgáltatást nyújtók, a civil szervezetek vezetői, szakértők, egyetemi oktatók és kutatók, az UNICEF képviselői, a szociális minisztériumok és a gyermekjogi szószólók (gyermekjogi ombudsmanok) gyakorlati tapasztalatait és gondolatait a gyermekvédelmi gondoskodásban dolgozó szakemberek által a mindennapi, gyakorlati munkájuk során tapasztalt kihívásokról és az általuk szükségesnek vélt támogatásról.

■ Összesen több mint 80 érdekelt fél vett részt a kiadvány kezdeti előkészítési szakaszában, míg az ismertető füzet átnézésébe további 25 közreműködő került bevonásra. Mindent összevetve, az útmutató elkészülése még igen sok további egyéni közreműködőnek és szervezetnek köszönhető.

KÖZREMŰKÖDŐK

Külön köszönetet szeretnénk mondani a szerzőnek, Ellie Keen-nek és a projektben résztvevőknek, nevezetesen az alábbiaknak: Ronan Mangan-nak, Stéphanie Burel-nek, Julia Kovalenko Djagileva-nak, Leonard Guni-nak, Kresimir Makvic-nek, Alma Guma-nak és Kélig Puyet-nek. Továbbá a fiatalság témakörében tanácsadóként közreműködőknek: Gazmend Lame-nek és Zeljka Matiae-nek és a professzoroknak: Mike Stein-nek és June Thorburn-nak. Albániából: Enkelejda Lopari-nak a Terre des Hommes-tól; Gazmend Zita-nak az Állami Munkaügyi Felügyeletről; Alket Jupi gyermekjogi ombudsmannak és Floriana Hima-nak az UNICEF-től. Észtországból: a Szociális Ügyek Minisztériumának, a Szociális Jóléti Osztálynak, az Igazságügyekért Felelős Kancelláriának, a Gyermekjogi Osztálynak, a Tallinni Egyetemnek, a Szociális Munkák Intézetének, Tallinn város gyermekvédelmi szakértőjének, a Szociális Jóléti és Egészségügyi Osztálynak, a Jóléti Osztálynak, Laane megye gyermekvédelmi szakértőjének, az SOS Keila Ifjúsági tehetségügyi vezetőjének, az EATL nevű nem-kormányzati szervezetnek, az ELNHÜ-nek és Oma Pere-nek, a SEB Heategevusfond-nak és az Észt Gyermekjóléti Szövetségnek. Az Európai Szociális hálózattól: Catherine Holland-nak, aki a szociális gondoskodás innovációs menedzsere, Graham Orwen-nek, aki a gyermekjóléti szolgáltatások igazgatója; Botkyrka Sweden-nek és Sandra Hagemeyer-nek, a Kölni Gyermekjóléti Szolgálatnak Németországból, Sandra Verhauwert-nek, aki a Szociális Szolgáltatások Helyi Központjánál dolgozik Belgiumban; Alexis Jay-nek, aki a skót kormány-nál vezető szociális munkaügyi tanácsadóként dolgozik és Alfonso Lara Montero-nak, aki az Európai Szociális Háló vezető szakpolitikai és kutatási tisztségviselője. Az SOS Nemzetközi Gyermekfalvaktól: Raluca Verweijen-Slamnescu-nak, Magdalena Krenn-nek, Alan Kikuchi White-nak, Sylvie Delcroix-nak, Barbara Sailer-nek, Claudia Grasl-nak, Arnoldi Wolfram Schneider-nek, Jan Folda-nak, Beata Kulig-nak és Jasna Sofovic-nak, továbbá a többi gyermekvédelmi szakembernek és azoknak a gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó embereknek, akik hozzájárulása nagymértékben elősegítette az útmutató elkészítését.

A gyermekek jogainak biztosítása nem pusztán csak egy újabb elolvasásra szánt útmutató a szociális ügyekkel és gyermekvédelemmel foglalkozó szakemberek számára, hanem olyan útmutató és eszköztár, amelyik gyakorlati megközelítéseket ajánl a napi munkájuk színvonalának javítása érdekében. Az útmutató azt próbálja bemutatni a gondoskodással és szociális munkával foglalkozó szakemberek számára, hogy ha a mindennapi munkájuk során a gyermekek jogain alapuló megközelítést alkalmazzák, akkor nem csak a gyermekek számára nyújtott gondoskodás színvonala javul, hanem jobb lesz a szakemberek által végzett gyakorlati munka minősége is. Az útmutató kísérletet tesz annak hangsúlyozására is, hogy az alternatív gondoskodásban élő gyermekek jogainak a különböző folyamatok során mindig a középpontban kell állniuk, és hogy mindenekelőtt a jogaikat, illetve a jólétüket kell megvédeni, és ezeket szentnek és sérthetetlennek tekinteni.

BEVEZETÉS

„Egymás tiszteletben tartása és meghallgatása baráti légkört teremt köztünk és a szociális munkások között.”

Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Albániából

AZ ÚTMUTATÓRÓL

Ez az útmutató az alternatív gondoskodásban élő gyermekekkel és fiatalokkal dolgozó szakemberek számára készült. Szándékai szerint segíteni kíván Önnek abban, hogy megértse és támogassa azoknak a gyermekeknek a jogait, akikkel együtt dolgozik. Továbbá támogatást kíván nyújtani az Ön által végzett, rendkívül fontos munkához is.

” A gyermekek családból történő kiemelését, mint legvégső megoldást kell alkalmazni, és – ha lehetőség van rá –, akkor ez az elhelyezés legyen ideiglenes, vagy a lehető legrövidebb ideig tartó.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről – ENSZ Útmutató

■ A számos országból és a legkülönbözőbb szektorokból származó tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a gyermekek jogain alapuló megközelítés alkalmazása az alternatív gondoskodás során minden résztvevő fél számára a korábbihoz képest több elégedettséget nyújtó, kevesebb feszültséggel terhes és ígéretesebb, biztatóbb környezetet teremt. Felismerték azt is, hogy ez jelenti a „helyes” megközelítést: a gyermekeknek és a fiataloknak ugyanúgy vannak jogaik, mint a felnőtteknek. Joguk van ahhoz, hogy a jogaik tiszteletben tartását a velük kapcsolatba kerülő felnőttektől elvárják.

■ Az alternatív gondoskodásban levő gyerekek esetében az emberi jogokon alapuló megközelítés az alábbiakat jelenti:

- ▶ Nagyobb megelégedettséget, mivel a kapcsolatok a bizalmon és egymás kölcsönös tiszteletben tartásán alapulnak. Mindez a korábbihoz képest jóval több megelégedettséget jelent mind az Ön, mind pedig azoknak a gyermekeknek és fiataloknak a számára, akikkel együtt dolgozik.
- ▶ Kevesebb feszültséget, mivel a problémákat könnyebb beazonosítani, és a döntéseket azok hozzák meg, akiknek meg kell azokat valósítaniuk, ami egyben azt is jelenti, hogy jóval komolyabban veszik, vagyis betartják azokat.
- ▶ Jobb eredményességet, mivel jobban támogatja a gyermekeket és a fiatalokat, megismerteti őket azoknak a kihívásoknak egy részével, amelyekkel az életük későbbi szakaszában meg kell majd birkózniuk, és olyan stratégiákat biztosít a számukra, amelyek segítségével szembe tudnak nézni e kihívásokkal.

” Köszönetet szeretnék mondani a nevelőmnek mindenért – ő volt számomra a lehető legjobb nevelő. Köszönöm, hogy hitt bennem.

Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Horvátországból

■ Ez az útmutató a „Fedezd fel a jogaidat” című ismertető füzethez kapcsolódik, amelyik a gyermekeknek és a fiataloknak mutatja be a jogait, és azt, hogy ezek a jogok mit jelentenek a gyakorlatban. Azt javasoljuk, hogy mind a két anyagot tanulmányozza megfelelő alaposítással, és ismeresse meg a tartalmukkal azokat a gyermekeket és fiatalokat, akikkel együtt dolgozik. Ezáltal megmutathatja nekik, hogy komolyan veszi a dolgát, és ez segít majd a bizalom kialakulásában mindkét oldalon.

AZ ÖN ELŐTT ÁLLÓ KIHÍVÁSOK

■ Az Ön által végzett munka rendkívül értékes és nagyon fontos mind a gyermekek, mind a társadalom egésze számára. Ugyanakkor a társadalom nagyon gyakran nem ismeri fel azokat a kihívásokat, amelyekkel szembe kell néznie, nem ismeri el azt a felelősséget, ami a vállán nyugszik, és azt a sok feszültséget sem, ami a munkája velejárója.

- ▶ Gyakran előfordul, hogy a gondoskodásában levő személyek részéről megnyilvánuló viselkedés komoly kihívást jelent Önnek.
- ▶ Sokszor megesik, hogy olyan bonyolult döntéseket kell meghoznia, amelyek során az egyének igényei, illetve jogai egymással ellentmondásban állnak.
- ▶ Egy sor szakpolitikai intézkedést és jogszabályt kell betartania.

■ Mindezekon túlmenően komoly nehézséget okozhat az adminisztratív feladatokat összhangba hoznia azzal a szükséglettel, hogy a gondoskodásában levő gyermekekkel kapcsolatban közvetlenül is igen sok feladat vár elvégzésre, és a szükséges szakmai támogatást – az esetek jó részében – nem kapja meg.

MIÉRT KELL MINDENKÉPPEN ELOLVASNIA AZ ÚTMUTATÓT

■ A gyermekek jogai nem jelentenek plusz munkát: mindössze a korábbtól eltérő megközelítést jelentenek az Ön által végzett munka során.

■ Az útmutató tartalma a célkitűzései szerint alternatív megközelítést kínál az Ön által végzett munkához, továbbá tartalmaz néhány olyan gyakorlati javaslatot is, amit a mindennapi munkája során hasznosítani tud. Mindezek nem bővítik azoknak a feladatoknak a hosszú listáját, amiket el kell végeznie, és nem növelik azoknak a bonyolult kihívásoknak a számát sem, amelyek elkerülhetetlen velejárói a napi gyakorlati munkájának.

” Akkor lesznek jók az eredményeink, ha együtt dolgozunk! Látjuk a munkánk eredményét.
Egy szociális munkás Horvátországból

HOGYAN HASZNÁLJA AZ ÚTMUTATÓT

” Az állam feladata, hogy az illetékes hatóságain keresztül biztosítsa az alternatív gondoskodásba került gyermekek biztonságának, jólétének és fejlődésének az ellenőrzését.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről – ENSZ Útmutató

■ Ideális esetben az útmutatót a maga teljességében kellene nézni és olvasni. Az útmutató általános megközelítést alkalmaz az alternatív gondoskodásban levő gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatban végzett munka terén, és mindezt könnyebben meg lehet érteni, ha az Ön által kialakított kép átfogó jellegű.

■ Természetesen dönthet úgy is, hogy a különböző fejezetekben külön-külön merül el részletesen, attól függően, hogy mennyi ideje van. Erre is lehetőség van, mivel az egyes fejezetek az előző részek nélkül is érthetőek. Elsősorban az útmutató utolsó három fejezete foglalkozik a gondoskodási időszak három legfontosabb szakaszával. Ezek mindegyikét különálló fejezetként is elolvashatja, mivel a kiemelt kifejezések egyértelműen utalnak az útmutató egyéb részeire.

- ▶ Az 1. fejezet fontos háttérinformációval szolgál a gyermekek jogairól: bemutatja a legalapvetőbb elképzeléseket és a kulcsfontosságú elvek némelyikét. A fenti elvek megértése leegyszerűsíti a 3., 4. és 5. fejezetekben ismertetett gyakorlati útmutatások alkalmazását.

- ▶ A 2. fejezet a gyermekek jogai mögött meghúzódó négy vezérelvet vizsgálja meg részletesebben: jellegét illetően gyakorlatias, és több feladatot, illetve egyszerű illusztrációkat közöl azzal kapcsolatban, hogy ezek az elvek mit is jelentenek az Ön munkája szempontjából. A 24. oldalon található végleges ellenőrző lista a gondoskodási időszak mindegyik szakaszában nagy segítséget nyújt a munkájához.

Az ENSZ Útmutató vezérelvei

Részvétel

Diszkrimináció-mentesség

Élet, túlélés, fejlődés

A gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdeke

A VÉR SZERINTI SZÜLŐK FONTOSSÁGA

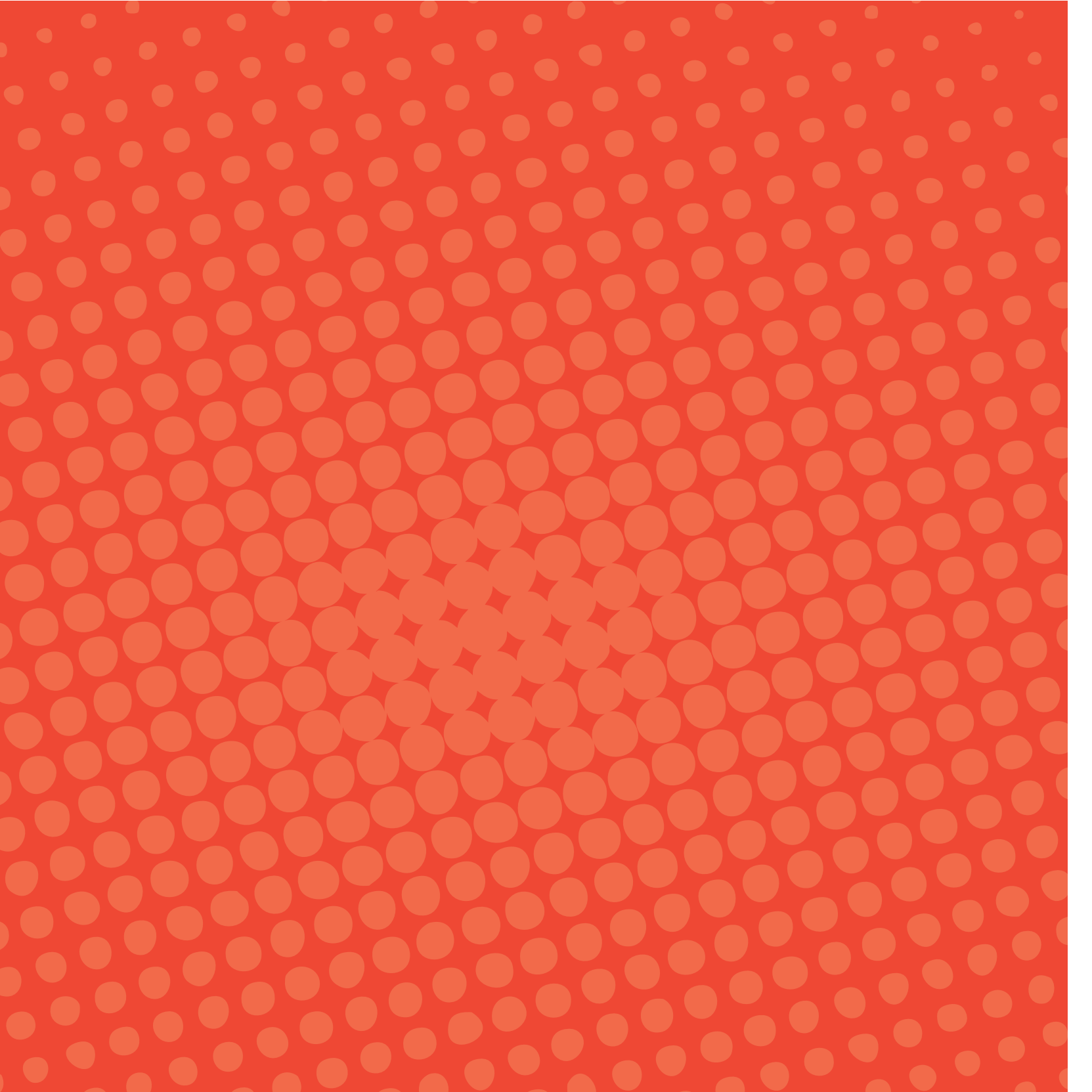
■ Ne feledje, hogy az útmutató a gondoskodásba vételtől az onnan való kikerülés időszakára terjed ki. Az útmutató nem foglalkozik a gyermekek gondoskodásba kerülését megelőző preventív munkával, bár a 2. fejezetben bemutatott elvek arra a szakaszra is alkalmazhatók. Mivel rendkívül fontos az, hogy a gyermek, ha csak lehetőség van rá, a családban maradjon, ebben a kezdeti szakaszban az alternatívák keresésének rendkívül aprólékosnak és kimerítő jellegűnek kell lennie. Minden más lehetőséget fontolóra kell venni, és minden releváns szereplővel konzultálni kell. A szereplők körébe természetesen bele kell tartoznia a gyermek családjának, a vonatkozó szakembereknek és magának a gyermeknek is.

■ A vér szerinti család szerepe az egész folyamatban rendkívül fontos. Amíg mindez nem veszélyezteti a gyermek védelmét, illetve nem hátráltatja a gyermek fejlődését, folyamatosan fenn kell tartani a kapcsolatot a családjával, és a fontos döntések meghozatalakor konzultálni kell velük.

■ Ne feledje, hogy a legtöbb alternatív gondoskodásban levő gyermek nem árva, és a többségük azt szeretné, ha bevonná a családját, a gondoskodó rokonait és testvéreit az életébe. A gyermekekről való gondoskodás azt is jelenti, hogy támogatást biztosítunk a gyermek vér szerinti családjára.

■ Az útmutató segítséget nyújt abban is, hogy elvégezze azokat a feladatokat, amiért ezt a szakmát választotta. A gyermekek jogainak tiszteletben tartása a gondoskodás ideje alatt javítja a gyermekek által szerzett tapasztalatok minőségét, és biztosítja számukra a független élethez szükséges eszközöket a gondoskodáson kívüli világban.

1. fejezet

Gyermekek jogai, emberi jogok

A JOGAINK

Ebben a fejezetben bemutatjuk a gyermekek jogaival kapcsolatos legfontosabb elképzeléseket és elveket. Mindez segítséget nyújt ahhoz, hogy a munkája során észrevegye, hol és hogyan van szükség nagyobb figyelemre a gyermekek jogainak tiszteletben tartásának biztosítása érdekében.

■ Tartsa szem előtt azt, hogy Önnek is vannak jogai! Az Ön által végzett munka már önmagában is rendkívül nagy mértékben hozzájárul a társadalom legsérülékenyebb tagjai egy részének a védelméhez. Munkája végzése során az Ön jogai is védelemre szorulnak.

■ Azért vállalta ezt a fontos és felelősségteljes feladatot, hogy támogassa, védje és segítse azokat, akiknek speciális szükségleteik vannak – elsősorban az életkoruk és a sérülékenységük miatt. A munkáját segíti, ha a korábbinál jobban fel tudja ismerni a fent említett speciális szükségleteket, és ha megfelelő stratégiával rendelkezik ahhoz, hogy foglalkozzon a felmerülő szükségletekkel, és ki tudja elégíteni azokat.

■ A gyermekek jogai hasznos rövid listaként szolgálnak azokkal a kérdésekkel kapcsolatban, amelyekre oda kell figyelni, és azokra a területekre vonatkozóan, ahol a gyermekek a legnagyobb valószínűséggel igényelnek további támogatást vagy védelmet. A fentiekén túlmenően a gyermekek jogai a korábbtól eltérő megközelítést biztosítanak a munkája során, melynek segítségével sikeresebben tudja a szükséges támogatást nyújtani anélkül, hogy megnövekedne feladatainak száma. A valóságban azt fogja tapasztalni, hogy a jelenlegi kihívások átalakulnak, és a jutalom fantasztikus lesz!

” Mindent meg kell tennünk a gyermekek méltóságának védelme érdekében – mindannyian egyenlő emberi lények vagyunk, akiket tiszteletben kell tartani.

Egy szociális munkás Horvátországból

” Nincs annál szentebb bizalom, mint a világ által a gyermekekkel kapcsolatban érzett bizalom. Nincs annál fontosabb feladat, mint annak biztosítása, hogy tiszteletben tartsuk a gyermekek jogait, védelmezzük a jólétüket, hogy félelemtől és nélkülözéstől mentes életet élhessenek, és békében tudjanak felnőni.

Kofi Annan, korábbi ENSZ főtitkár

Az emberi jogokat az állam garantálja. Mindenki számára biztosítják a védelmet.

A gyermekek jogai minden 18 év alatti egyén számára különleges védelmet és támogatást biztosítanak.

A gyermekek jogainak védelme az állam és azok felelőssége, akik felelősséggel tartoznak a gyermekért, beleértve a gondoskodásban dolgozókat is.

” A gyermeknek fizikai és mentális éretlensége következtében, speciális biztosítékokra és gondoskodásra van szüksége, beleértve a megfelelő jogi védelmet a születés előtt és után egyaránt.

ENSZ Nyilatkozat a gyermekek jogairól

GYAKRAN FELTETT KÉRDÉSEK

MIK AZOK A GYERMEKJOGOK?

■ A gyermekek jogai minden 18 év alatti egyént megilletnek – a gyermekek és a fiatalok jogainak a védelmét szolgálják. Emberi lényként kell őket kezelni, ekként kell őket tiszteletben tartani, és teljes mértékben biztosítani kell számukra a minden emberi lénynek kijáró emberi jogokat. Ugyanakkor a gyermekek jogai elismerik azt is, hogy a gyermekek fiatal korukból és éretlenségükből eredően sérülékenyek, ezért különleges figyelmet kell szentelnünk a speciális védelem és gondoskodás iránti igényüknek.

■ A gyermekek jogai magukba foglalják a fiatalok azon jogát, hogy méltósággal és tisztelettel bánjanak velük, a diszkrimináció-mentességhez való jogukat, és az alapvető szükségleteik kielégítéséhez való jogot, amibe beletartozik az élelemhez, a biztonsághoz, az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz való jog – és azt a jogot, hogy aktív szerepet játszanak a társadalomban. A fenti jogokat az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye fekteti le, mely egyezményt Európa minden országa és a világ szinte minden állama elfogadta.

MIÉRT VANNAK A GYERMEKEKNEK „KÜLÖNLEGES” JOGAIK?

■ A gyermekeknek nincsenek különleges jogaik! Ugyanazokkal az emberi jogokkal rendelkeznek, mint minden más ember, beleértve Önt is. De a gyermekek, néhány más csoporthoz hasonlóan, különleges figyelmet érdemelnek a koruk és a sérülékenységük miatt. Olyan csoportot képeznek, akik számára nagyon gyakran nehézséget okoz a jogaik gyakorlása.

” A gyermekek nem mini-jogokkal, mini-érzésekkel és mini emberi méltósággal rendelkező mini-emberek. A gyermekek teljes joggal bíró, sérülékeny emberi lények, akiknek több, és nem kevesebb védelemre van szükségük [mint a felnőtteknek].

Maud de Boer-Buquicchio,
az Európa Tanács korábbi
főtitkár-helyettese (2002-2012)

MI A HELYZET AZ ALTERNATÍV GONDOSKODÁSBAN LEVŐ GYERMEKEKKEL?

■ Ha a gyermekeknek általánosságban speciális védelemre és támogatásra van szükségük, akkor ez különösképpen igaz azokra a gyermekekre, akik kikerültek a családi környezetükből. Tények bizonyítják, hogy a családból történő kiemeléssel együtt járó különleges kihívások, még ha annak alapos oka is van, a fiatalokra az egész életük során hatást gyakorolhatnak.

” Az emberi méltóság és a jogok szempontjából minden ember szabadnak és egyenlőnek született.

ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

■ A gyermekek számára biztosítani kell az alapvető szükségleteik kielégítését. Soha, semmilyen körülmények között sem szabad őket megfosztani az élelemtől, a víztől, az egészségügyi ellátástól, az oktatástól, stb.

MIT JELENTENEK AZ EMBERI JOGOK?

■ Az emberi jogok olyan jogok, amiknek a világon mindenki a birtokában van, egyszerűen annál az oknál fogva, hogy emberi lény. Önnek is vannak emberi jogai, és rendkívül fontos, hogy ne sértsék meg azokat.

■ Az emberi jogok önmagukban nem garantálják az ideális életszínvonalat, de meghatározzák a kormányzati politika és gyakorlat számára a minimális normákat arra vonatkozóan, hogy mit nem szabad megtenniük – például megengedni azt, hogy az emberekkel megalázó vagy embertelen módon bánjanak –, továbbá az általuk meghozandó pozitív intézkedéseket is, nevezetesen, hogy biztosítani kell az oktatást, illetve az alapvető egészségügyi ellátást minden gyermek számára.

MI A HELYZET A KÖTELEZETTSÉGEKKEL?

■ Az emberi jogok és a gyermekek jogai meghatároznak bizonyos minimális normákat, amelyek betartásáért a kormányok és a kormányok képviselői alapvető felelősséggel tartoznak. A fentiekben említett minimális normáknak meg kell felelni, függetlenül attól, hogy valaki milyen magatartást tanúsít.

■ Például:

- Senki sem maradhat élelem vagy ivóvíz nélkül csak azért, mert rosszul viselkedett.
- Soha senkit sem szabad megverni vagy terrorizálni, még akkor sem, ha ő másokat megvert, vagy másokkal erőszakoskodott.

■ Az emberi jogoktól és a gyermekek jogaitól soha nem szabad senkit sem megfosztani teljes mértékben. Ezek a jogok emberi lényekként a legalapvetőbb szükségleteinket védik. Időnként előfordul azonban, hogy a jogokat korlátozni kell – egyes esetekben azért, hogy megvédhessünk másokat, vagy a társadalom egészségét, más esetekben azért, hogy az egyéneket megvédjük saját maguktól.

■ Például:

- ▶ Egy gyermek szabadságát csak abban az esetben lehet korlátozni, ha fennáll a veszélye annak, hogy a gyermek, ha teljes szabadságot élvez, veszélybe sodorhatja saját magát.
- ▶ Egy gyermek szólásszabadságát csak akkor lehet korlátozni, ha olyan dolgokat mond, amik másokat sértenek.

■ Ne feledje, hogy az alapelv az, hogy a jogokat CSAK akkor lehet korlátozni, ha arra egyértelműen szükség van.

HOGYAN EGYEZTETHETJÜK ÖSSZE A GYERMEKEK JOGAIT A HAZAI JOGSZABÁLYOKKAL ÉS SZAKPOLITIKÁVAL?

■ Az egészségügyben és a szociális területen dolgozó szakembereknek rengeteg hazai jogszabálynak, útmutatónak és szakpolitikai előírásnak kell megfelelni. Mivel az Ön kormánya is aláírta az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét, nem állhat fenn ellentmondás a hazai jogszabályok, szakpolitikai előírások és a gyermekek jogai között. A gyermekek jogaira elsősorban olyan elvekként kell tekinteni, amelyek meghatározzák a viselkedési formák kereteit, és befolyásolják az Önre háruló más egyéb kötelezettségek megvalósításának módját.

■ A fenti elveket a jelen útmutató 2. fejezete tartalmazza.

■ Az emberi jogaink közül néhányat lehet korlátozni mások jogainak védelme, illetve a társadalom szükségletei érdekében.

■ A gyermekek jogainak alkalmazása a viselkedésünk meghatározása, irányítása terén azt jelenti, hogy a hazai szakpolitikát és jogszabályokat a gyermekek jogainak szemszögéből nézzük.

A GYERMEK JOGAIRÓL SZÓLÓ EGYEZMÉNY

■ A gyermekek jogairól szóló legfontosabb nemzetközi dokumentum az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye. Az Egyezményben foglalt jogok szintén minden gyermekre vonatkoznak, beleértve az alternatív gondoskodásban levő gyermekeket is. Rövid összefoglalóját az alábbi táblázat tartalmazza.

MILYEN JOGAIK VANNAK A GYERMEKEKNEK?

A túléléssel kapcsolatos jogok

Ezek a jogok az élet legfontosabb szükségleteit foglalják magukba. Tartalmazzák az élethez, a táplálkozáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, a megfelelő életszínvonalhoz és a lakhatáshoz való jogokat.

A fejlődéssel kapcsolatos jogok

Ebbe a csoportba tartoznak azok a jogok, amelyek a gyermek egészséges fejlődése szempontjából fontosak, beleértve az oktatáshoz és a játékhoz való jogot, az információhoz való hozzáférés jogát, a vallásszabadsághoz való jogot és a kulturális tevékenységekben való részvétel jogát.

A védelemhez való jog

Az ebbe a kategóriába tartozó jogok biztosítják, hogy a gyermekek védelmet élvezzenek a nem biztonságos, vagyis tisztességtelen és veszélyes gyakorlatokkal, a visszaélésekkel, a kizsákmányolással, az erőszakkal szemben, megvédjék őket a háborúktól, illetve minden más olyan dologtól, ami veszélybe sodorhatja őket.

A részvétellel kapcsolatos jogok

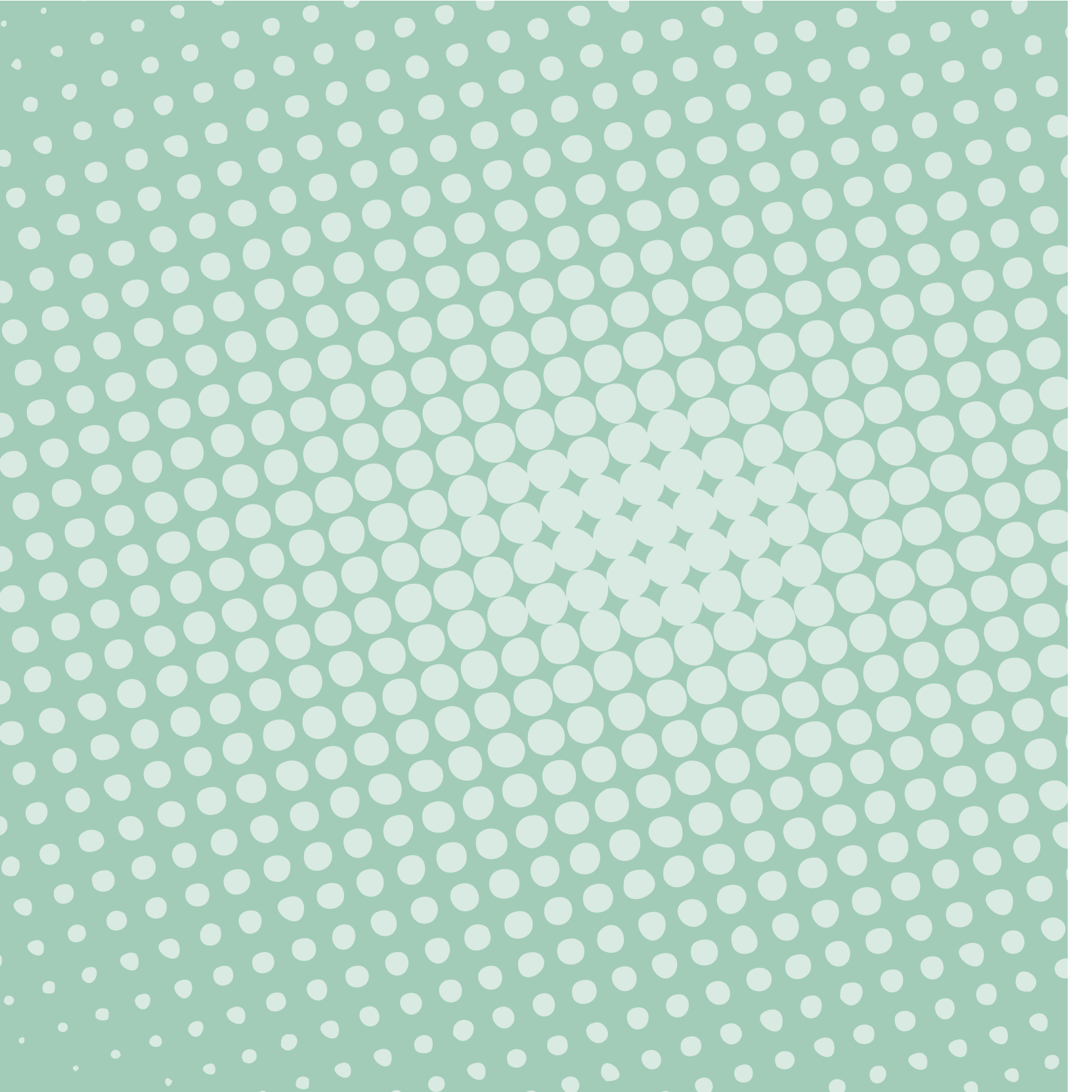
Az ide tartozó jogok biztosítják, hogy a gyermekek beleszólhassanak az őket érintő döntésekbe és a közösségük ügyeibe. Meg kell hallgatni, és figyelembe kell venni a véleményüket, és lehetőséget kell teremteni számukra, hogy másokhoz csatlakozzanak, és együttesen, szabadon fejtsek ki a véleményüket.

EGYÉB NEMZETKÖZI DOKUMENTUMOK

■ Az Egyesült Nemzetek Szervezete és elsősorban az Európa Tanács, de egy sor nem-kormányzati szervezet is felismerte annak a szükségességét, hogy az alternatív gondoskodásban élő gyermekek igényeivel kapcsolatosan, illetve azokra az esetekre, amikor fontolóra veszik a gondoskodás szükségességét, speciális normákat dolgozzanak ki. A fent nevezett normák elismerik és felismerik azt a rendkívül specifikus, különleges igényt, hogy a nevezett fiatalok védelemre és támogatásra szorulnak.

■ Az útmutató mellékletei további információkat tartalmaznak, és megadják a vonatkozó linkeket a normákkal kapcsolatban. Hasznos információkat találhat általánosságban azzal kapcsolatban, hogyan lehet tudatosítani az emberekben a gyermekek jogait, de megtalálhatók a fent említett helyeken olyan kampányanyagok is, amelyeket kifejezetten ezeknek a fontos témáknak szenteltek, beleértve a gyermekkel kapcsolatos szexuális erőszak megállítására vonatkozókat, illetve a gyermekek testi fenyegetésének az élet minden területén történő megszüntetésével kapcsolatos anyagokat is.

2. fejezet

Vezérelvek

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének összes cikkében megtalálható négy vezérelv egyszerű formában segít abban, hogy a gyermekek jogait a munkájába integrálja. Használja a 24. oldalon található gyors ellenőrző listát ahhoz, hogy el tudja dönteni, a meghozott döntések, illetve tevékenységek valóban tiszteletben tartják-e azoknak a gyermekeknek és fiataloknak a jogait, akikkel együtt dolgozik.

■ A négy vezérelvet az alábbiakban részletesen tárgyaljuk.

1. VEZÉRELV: RÉSZVÉTEL

A gyermekek jogainak megértése szempontjából a részvétel kulcsfontosságú. Ez az elv vezérel abban, hogy biztosítani tudjuk az összes jog védelmét és tiszteletben tartását. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkének első bekezdése egyértelműen és világosan kimondja ezt az elvet.

GYERMEKJOGI EGYZMÉNY

■ **A 12/1. számú cikk** kimondja, hogy a feleknek biztosítani kell azon gyermekek részére, akik képesek megfogalmazni a véleményüket, hogy azokat minden, a gyermeket érintő témában szabadon kifejtéshessék, és hogy a gyermek életkorának és érettségének függvényében a gyermek véleményének kellő fontosságot kell tulajdonítani.

” A Gyermekjogi Egyezményben kifejtett jogok minden egyes gyermek emberi méltóságának és harmonikus fejlődésének szerves részét képezik.

UNICEF

■ A gyermekek részvétele az őket érintő döntések meghozatalában az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének a vezérelvei közé tartozik. A gyermekek érett és önálló emberek, akikkel minden esetben konzultálni kell, és akikkel a véleményét minden esetben meg kell hallgatni, és a véleményüket figyelembe kell venni.

TÉNYLEGES RÉSZVÉTEL

■ A gyermekek jelképes, formális bevonása rendkívül egyszerű dolog: megkérdezzük a véleményüket, aztán figyelmen kívül hagyjuk azt. A tényleges részvétel biztosítása ennél egy kicsit bonyolultabb dolog. Ez mindkét féltől, a felnőttől és a gyermektől egyaránt függ, mert hinniük kell egymásban, és hinniük kell magában a folyamatban is.

■ Mindennek a megvalósításához időre és türelemre van szükség. A gyermek részéről arra van szükség, hogy érezze, érdekli a felnőttet a véleménye, és a felnőtt fél olyan megoldást akar találni, amelyik

épít a gyermek véleményére. A felnőtt részéről, az Ön részéről arra van szükség, hogy higgyen abban, hogy a gyermek véleménye tényleg számít, és hogy a közös megoldás mindenki számára jobb eredményt hoz. Alapvető fontosságú, hogy a felnőtt és a gyermek közötti kommunikáció hatékony, őszinte, és építő jellegű legyen. Rendkívül fontos a bizalmi légkör kialakítása. Ne kedvetlenedjen el, ha csak csuklásokkal megszakított válaszokat kap! Minél jobban bevonja a gondoskodására bízott gyermekeket és fiatalokat, és minél inkább bízik bennük, annál nagyobb lesz a jutalom mindenki számára.

Tájékoztatás

A gyermekek és a fiatalok részére biztosítani kell mindazokat az információkat, amelyek ahhoz szükségesek, hogy részt tudjanak venni a döntéshozatalban. Gondoskodniuk kell arról, hogy az információ minden gyermek számára hozzáférhető legyen. Az információközlés nyelvezete nem lehet túlságosan bonyolult, és a legkülönbözőbb szükségleteket is figyelembe kell venniük. Így például azt, hogy az információ könnyen olvasható, értelmezhető legyen, illetve hogy más nyelveken is hozzáférhető legyen.

Megbeszélés

A gyermekeknek időt és helyet kell biztosítani ahhoz, hogy végig tudják gondolni, és meg tudják beszélni a felmerült kérdéseket. A fiatalabb gyermekek, illetve azok esetében, akik kevésbé képesek a részvételre és a dolgok megbeszélésére, esetleg a helyzetet megkönnyítő eszközöket, személyeket kell a rendelkezésükre bocsátani.

Meghallgatás

A felnőtteknek és a gyermekeknek képesnek kell lenniük arra, hogy meghallgassák a másik felet! Segítséget kell nyújtani a gyermekek számára ahhoz, hogy képesek legyenek meghallgatni egymást, és Önnek is meg kell hallgatnia minden ötletet, amivel a gyermekek előállnak.

Megfontolás

Abban az esetben, ha a végső döntést egy felnőtt hozza meg, biztosítani kell, hogy a fiatalok ötleteit és preferenciáit kellő súllyal vegyék figyelembe a döntéshozatal során. Fontos az a tény, hogy az ötletek a fiataloktól származnak, és az esetek egy részében esetleg nagyobb hangsúlyt, szerepet kell kapniuk, függetlenül attól, hogy Ön egyetért-e a véleményükkel vagy sem.

Visszajelzés

Ennek akkor van a legnagyobb jelentősége, amikor a végső döntést a felnőttek hozzák meg. A fiatalokat informálni kell arról, hogy az elképzeléseiket és az óhajaikat fontolórá vették-e, és ha nem kerültek elfogadásra, akkor ennek mi volt az oka.

NE FELEDJE!

- ▶ A gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy minden, őket érintő ügyben kifejtsék a véleményüket.
- ▶ A gyermekek attól a perctől fogva rendelkeznek ezzel a joggal, hogy képesek a véleményük megfogalmazására és azok valamilyen formában történő kifejezésére.
- ▶ A fenti jog megléte azt jelenti, hogy a felnőtteknek az a feladatuk, hogy meghallgassák a gyermekeket és a fiatalokat: figyelembe kell vennünk a véleményüket.
- ▶ Nem kell feltétlenül pontosan azt csinálni, amit a gyermek szeretne. Mindez a gyermek korától és érettségi szintjétől függ, nem beszélve az adott döntés milyenségéről. Azt azonban mindenképpen meg kell magyarázni a gyermeknek, hogy adott esetben miért nem volt tekintettel érvelésére.

■ A gyermekeket olyan helyzetbe kell hozni, hogy érezzék, lehetőségük van a véleményük kifejtésére. Tisztában kell lenniük azzal, hogy nagyra értékelik a véleményüket, függetlenül annak milyenségétől.

” Ha meghallgattak volna, és nem csak azt mondták volna, hogy nem vehetek részt a foci edzésen, akkor sokkal tisztelettudóbb és hálásabb lettem volna.
Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Albániából

” Soha nem beszéltek meg velem semmit, és nem volt bebeszélésom semmibe, ami azt eredményezte, hogy kimaradtam az iskolából, habár szerettem volna járni.
Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Horvátországból

” Senkivel sem tudtam megvitatni a dolgokat, és senkivel sem tudtam megosztani az indulataimat, érzéseimet, félelmeimet, és nem volt senki, aki reagált volna azokra a döntésekre, amikkel nem értettem egyet.
Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Horvátországból

■ Gondolja csak el, hogy Ön hogyan érezne a fenti helyzetek egyikében. Milyen hatással lenne mindez arra, ahogy az Önt körülvevő felnőttek tekint?

2. VEZÉRELV: A DISZKRIMINÁCIÓ ELLENI KÜZDELEM

■ A diszkrimináció-mentességnek – avagy más szóval az egyenlőségnek – két fontos aspektusa van. Mindkettő fontos annak biztosítása érdekében, hogy a gyermekek, ahol csak lehetséges, azonos jogokkal, lehetőségekkel és kiváltságokkal rendelkezzenek.

- ▶ A nem relevánsnak tekinthető jellemvonások soha nem képezhetik annak az alapját, hogy egy gyermekkel másképpen bánjunk, mint a többiekkel. Például egy gyermek társadalmi neme, szexuális beállítottsága vagy etnikai identitása nem eredményezhet másféle bánásmódot – kivéve, ha a fenti jellemzők egyike az adott döntés szempontjából fontosnak minősül. Egy lányt nem lehet kizárni a fém munkás szakmából csak azért, mert lány; a tanulási nehézségekkel küzdő (vagy SNI-s) gyermeket nem szabad a sportolási lehetőségekből kizárni. A fenti „különbségek” egyike sem számít lényegesnek az adott tevékenységek esetében.
- ▶ Vannak olyan esetek, amikor egy gyermek szükségletei, illetve képességei eltérő bánásmódot tesznek szükségessé annak érdekében, hogy az adott gyermek is ugyanazzal a lehetőségekkel tudjon élni, mint a többi gyerek. Ezekben az esetekben a diszkrimináció-mentesség azt jelenti, hogy a fenti különbségeket figyelembe kell venni, az esetek nagy részében oly módon, hogy az ilyen gyermekeket a többiektől eltérő módon segítjük. A fogyatékossgal élő gyermekek esetleg fizikai segítségre szorulnak, esetleg segíteni kell őket az olvasásban vagy a szövegértésben; a menekült, illetve a migráns gyermekeknek a nyelv megtanulásában lehet szükségük támogatásra; az eltérő vallású, kulturális hátterű, illetve szexuális beállítottságú gyermekeknek speciális védőintézkedésekre van szükségük ahhoz, hogy hozzáegithessük őket az alapvető és minimális jogaik gyakorlásához.

■ Általánosságban elmondható, hogy ha a gyermekek körülményei hasonlóak, akkor hasonló bánásmódban kell részesíteni őket; ha viszont eltérőek a körülményeik, akkor a bánásmódnak is differenciáltnak kell lennie. Lehetőleg ne a saját véleménye szerint fontosnak számító jellemzők alapján döntse el, hogy egy gyermek mit csinálhat, és mit nem csinálhat. Ehelyett alkalmazzon eseti és egyedi megközelítést annak érdekében, hogy elkerülje a gyermeknek az egyedi körülményei miatt bekövetkező elszigetelődését. Ha a gyermek a diszkrimináció, vagy a megfélemlítés következtében elszigetelődik, akkor nem képes a többi gyermekhez hasonlóan élni a jogaival.

3. VEZÉRELV: AZ ÉLETHEZ, A TÚLÉLÉSHEZ ÉS A FEJLŐDÉSHEZ VALÓ JOG

■ A gyermekeknek joguk van az élethez, és joguk van ahhoz, hogy mind fizikailag, mind szellemileg fejlődhessenek. Meg kell őket védeni a külső fenyegetésektől és veszélyektől, így például a nemi erőszaktól, a súlyos nélkülözésektől és a betegségektől. Mindent meg kell adni nekik, ami az egészséges fejlődésükhöz és az általános jólétükhöz szükséges.

■ Egyetlen gyermeket sem szabad megfosztani azoktól a szolgáltatásoktól, amiket más gyermekek megkapnak olyan jellemzőik miatt, amelyek az adott döntés szempontjából nem számítanak fontosnak.

” Az egyik gyerek rosszkorodott. Egy napig nem kapott enni; nem tartották tiszteletben a táplálkozáshoz való jogát.

Egy alternatív gondoskodásban élő fiatal Albániából

4. VEZÉRELV: A GYERMEK LEGFŐBB (MINDENK FELETT ÁLLÓ) ÉRDEKE

■ A gyermekeket érintő döntések meghozatala során a gyermekek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit kell előtérbe helyezni. Azt kell tenni, ami a legjobb a gyermek védelme, fejlődése, és jóléte szempontjából.

■ Természetesen nagyon fontos, hogy a gyermek saját maga mit tart „legfőbbnek”.

- ▶ Azoknak, akik a gyermek jólétéért felelősek, segítségre lehet szükségük – a gyermek részéről – annak megértéséhez, hogy a javasolt megoldás miért nem azonos azzal, amit a gyermek akar.
- ▶ A gyermekvédelemben dolgozó szakembereknek esetleg a korábbiaktól eltérő módszerekkel kell a gyermekeknek megmagyarázniuk vagy elmondaniuk a dolgokat azért, hogy közös megoldást találjanak.
- ▶ Azokban az esetekben, amikor a gyermek láthatóan nem képes megérteni azt, hogy mik a legfőbb (mindenek felett álló) érdekei, akkor figyelmen kívül lehet hagyni, vagy felül lehet írni ezeket az érdekeket, különösen abban az esetben, ha a gyermek biztonságát veszély fenyegeti.
- ▶ A gyermeknek – minimális elvárásként – éreznie kell, hogy meghallgatják, figyelnek rá, és komolyan veszik a véleményét.

” A gyermekekkel kapcsolatos tevékenységek során (...) az első és legfontosabb szempontnak a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeinek kell lenni.

ENSZ Gyermekjogi Egyezmény – 3. cikk

NE FELEDJE!

■ A gyermekek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit a gyermek véleményének a figyelembe vétele nélkül nem tudja felmérni!

■ Előfordulhat, hogy nincs azonos vélemény a gyermekkel: támassza alá érvekkel az álláspontját! Értesse meg a gyermekekkel, hogy a nézetüktől eltérő cselekedetre tényleg szükség van!

VEZÉRELVEK: A DÖNTÉSEK ÉS CSELEKEDETEK GYORS ELLENŐRZŐ LISTÁJA

1. vezérelv: Részvétel	
Tudja-e, hogy mit akar a gyermek, és figyelembe vette-e a véleményét és az óhajait?	Meg kell tennie!
2. vezérelv: Diszkrimináció-mentesség	
Élt-e feltételezésekkel a gyermekkel kapcsolatos nem releváns információ, így például a gyermek társadalmi neme, vallási hovatartozása, etnikai származása, stb. alapján?	Nem szabad!
Figyelembe vette-e a gyermek társadalmi neméből, vallási hovatartozásából, etnikai származásából, stb. következő különleges szükségleteket?	Meg kell tennie!
3. vezérelv: Az élet, a túlélés, és a gyermek fejlődésének a védelme	
Az Ön cselekedetei esetleg veszélyeztethetik a gyermek életét, túlélését vagy fejlődését?	Nem szabad!
Ha nem tud cselekedni, van-e annak bármekkora valószínűsége, hogy ezzel veszélyezteti a gyermek életét, túlélését vagy fejlődését?	Nem szabad!
4. vezérelv: A gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdeke	
A végső döntés a gyermek legfőbb érdekeit szolgálja?	Meg kell tennie!
Ha a gyermek nem ért egyet a döntéssel, megpróbálta elmagyarázni neki, hogy az adott cselekedetre miért van szükség?	Meg kell tennie!

NE FELEDJE...

A gyermekek jogai nem biztosítanak számukra mindent, amit akarnak! Az alapvető szükségletekre vonatkoznak.

A gyermekek jogai azt szándékozzák biztosítani, hogy a gyermekek és a fiatalok esetében kielégítésre kerüljenek a minimális követelmények.

A gyermekek jogai nem jelentik azt, hogy a felnőttek jogai – illetve más gyermekek jogai – nem számítanak!

Az állam és a gyermekről gondoskodók felelőssége annak biztosítása, hogy a gyermekek jogait mindenkor tiszteletben tartásák.

Függetlenül attól, hogy mit csinált egy gyermek, joga van ahhoz, hogy a vele kapcsolatos alapvető, minimális követelményeket betartsák.

3. fejezet

A családi otthonból a gondoskodásba

A GONDOSKODÁSBA KERÜLÉS NÉGY FOLYAMATA

■ A gyermekeknek a gondoskodásba kerülés előtt négy nagy kihívást jelentő folyamattal kell megbirkózniuk:

- ▶ A döntéshozás folyamata: döntéshozatal arról, hogy a gyermek alternatív gondoskodásba kerüljön-e?
- ▶ A kiválasztási folyamat: a megfelelő gondoskodási forma kiválasztása.
- ▶ A mentális (érzelmi/pszichológiai) átmenet: alkalmazkodás a vér szerinti családból az alternatív gondoskodásba történő átkerüléshez.
- ▶ A tervezési folyamat: a gondozási-nevelési terv kidolgozása.

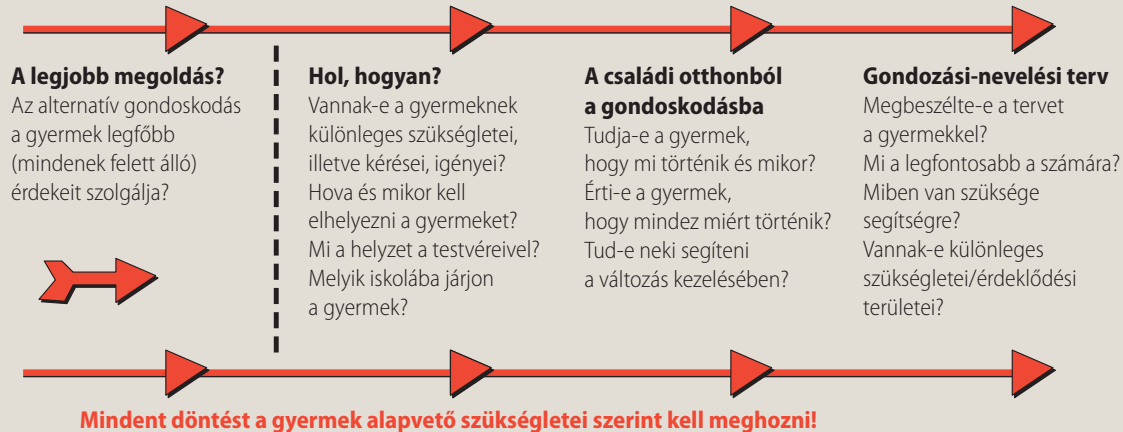
■ A legfontosabb dolog annak biztosítása, hogy a gyermek tisztában legyen azzal, hogy mi történik az egyes folyamatokban, szakaszokban, és lehetősége legyen annak alakítására, befolyásolására, hogy mi legyen a következő lépés.

■ Minimális követelményként ellenőrizni kell, hogy a következő ábrán feltüntetett kérdéseket valóban megvitaták-e a gyermekkel. A kérdések megvitatásának mértéke és milyensége attól függ, hogy hány éves, és mennyire érett a gyermek.

” A gyermekeknek joguk van arra, hogy csak és kizárólag a multidiszciplináris értékelés alapján meghatározott legfontosabb szükségleteik kielégítése érdekében határozzanak az elhelyezésükről, és hogy az elhelyezést rendszeresen felülvizsgálják. A felülvizsgálatok során alternatív megoldásokat kell keresni, és figyelembe kell venni a gyermek véleményét.

Az Európa Tanács Minisztertanácsának a javaslatai [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól

A gyermeket minden szakaszban tájékoztatják és bevonják?

A BIZONYTALANSÁG IDŐSZAKA

■ Az alternatív gondoskodásig vezető időszak a gyermek számára minden valószínűség szerint tele lesz kérdésekkel, aggodalmakkal és kétségekkel. Az ebben a fázisban meghozandó nehéz döntések komoly, súlyos hatást gyakorolnak a gyermek jövőbeni fejlődésére.

■ Ebben a részben azon fontos képességek és módszerek egy részét mutatjuk be, amelyeknek hasznát veheti a gyermek jogainak biztosítása és tiszteletben tartása érdekében az egész folyamat alatt, és azt követően is.

■ Az ebben a fejezetben bemutatott képességek és módszerek használata segítséget nyújt Önnek is, mert mindenki jobban érzi magát, boldogabb akkor, ha a döntések meghozatalában maga is részt vesz. Mindennek eredményeként kevesebb problémával kell majd szembenéznie akkor, ha a gyermek vagy a fiatal bekerül a gondoskodásba.

■ Az alábbiakat mindenképpen biztosítani szükséges:

- ▶ A gyermeket és a családtagokat az egész folyamatba be kell vonni!
Ez azt jelenti, hogy számukra érthető módon, megfelelő információval kell őket ellátni, és időt kell adni nekik a kapott információ megvitatására, végiggondolására!
- ▶ Hallgassa meg a kérdéseiket és az aggodalmaikat,
és gondoskodjon arról, hogy azokról képesek legyenek beszélni!
- ▶ A végső döntés meghozatala során vegye figyelembe a preferenciáikat és a szükségleteiket!
- ▶ Mondja el nekik, hogy mi történik, és hogy miért úgy történnek a dolgok, ahogy történnek!

NE FELEDJE!

■ Mondja el nekik, hogy mit fog csinálni, és hogy milyen gyakorisággal lesznek kapcsolatban! Soha ne ígérjen meg olyan dolgot, amit nem tud betartani!

1. SZAKASZ: DÖNTÉS ARRÓL, HOGY A GYERMEK GONDOSKODÁSBA KERÜL

” Az államoknak, mint feleknek biztosítaniuk kell, hogy a gyermeket a szülei akarata ellenére ne választhassák el tőlük, kivéve, ha az illetékes hatóságok a jogi felülvizsgálat alapján úgy döntenek, [...] hogy erre az elválasztásra a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekei miatt van szükség.

ENSZ Gyermekjogi Egyezmény – 9. cikk

■ A gyermek alternatív gondoskodásba vétele komoly döntés. Ha van más mód arra, hogy a gyermeket a családi környezetben támogassák, akkor minden esetben ezt a megoldást kell szorgalmazni, amennyiben a gyermek ezt akarja, és ha ez szolgálja a gyermek legfőbb érdekeit.

” A döntést alapos elemzésre, tervezésre és ellenőrzésre kell alapozni, jól működő struktúrák és mechanizmusok révén kell végrehajtani, de a gyakorlatban az egyes esetek speciális szempontjait figyelembe véve kell meghozni, megfelelően képzett szakemberek multidiszciplináris csoportjának a támogatásával, amennyiben erre lehetőség nyílik.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről - ENSZ Útmutató

” A gyermek családon kívüli elhelyezésének kivételnek kell lennie, és a legfőbb céljának a gyermek legfőbb érdekei biztosítását, a gyermek mihamarabbi sikeres társadalmi integrációját vagy újraintegrálását kell tekinteni, és az elhelyezésnek garantálnia kell a gyermek alapvető jogait.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól

■ Ne feltételezze, hogy további lehetőségek megvizsgálása nélkül ismeri a válaszokat! A gyermek kiemelése a családi környezetéből nagyon komoly döntés.

- ▶ Ha elkerülhetetlen az alternatív gondoskodás, tegyen meg mindent azért, hogy megmagyarázza a gyermeknek, miért született meg ez a döntés!
- ▶ Biztosítsa a gyermeket arról, hogy a bekövetkezett törés a lehető legcsekélyebb mértékű lesz!
- ▶ Tegyen meg mindent azért, hogy biztosítsa a gyermek jól-létét és biztonságát!

2. SZAKASZ: MEGFELELŐ GONDOSKODÁSI KÖRNYEZET

■ Ha a döntés az, hogy az alternatív gondoskodás valóban a gyermek legfőbb érdekeit szolgálja, és az egyetlen mód a gyermek jól-létének és fejlődésének a biztosítására, akkor fel kell kutatnia a lehető legjobb megoldást a gyermek és az esetleges testvérei elhelyezésére! Szükség lehet a többi érdekelt fél bevonására is. Fontos biztosítani azt is, hogy az új gondoskodási környezet megfelelő legyen a gyermek számára, és hogy a lehető legjobb megoldás legyen a gyermek alapvető szükségleteinek a biztosításához.

■ A gyermeket és a többi családtagot folyamatosan tájékoztatni kell a folyamatról és az esetleges választási lehetőségekről. Figyelembe kell venni a véleményüket és a számukra fontos dolgokat!

” Az értékelést gyorsan, alaposan, és gondosan kell elvégezni. Tekintetbe kell venni a gyermek azonnali biztonságának és jóllétének biztosítását csakúgy, mint a hosszútávú gondozási és fejlődési szükségleteit. Az értékelésnek ki kell terjednie a gyermek személyes és fejlődési jellegzetességeire, etnikai, kulturális, nyelvi és szociális hátterére, családi és társadalmi környezetére, egészségügyi állapotára és annak előzményeire, és speciális szükségleteire.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről
– ENSZ Útmutató 58. pont

■ Adja oda a gyermeknek az útmutató 8. oldalán látható „Fedezd fel a jogaidat!” című ismertető füzet egy példányát, hogy elgondolkodhasson a számára fontos dolgokon!

■ Adjon információt, vitassák meg a dolgokat, hallgassa meg a másik felet, vegye fontolóra a lehetőségeket és a hallottakat, adjon visszajelzést!

■ A 31. oldalon található ellenőrző lista segít abban, hogy meghatározhassa a gyermek számára legfontosabb dolgokat.

■ Az ellenőrző listát útmutatásként, és ne a siker zálogaként használja!

” Amikor az ifjúsági házba küldtek bennünket, nem kérték ki a véleményünket arról, hogy melyik otthonba szeretnénk menni. Nem gondoltak arra sem, hogy a testvéreknek együtt kellene maradniuk.

Alternatív gondoskodásban élő fiatal Horvátországból

BESZÉLGETÉS A GYERMEKEKKEL ÉS A FIATALOKKAL

■ Rendkívül fontos, hogy a gyermeket bevonjuk a gondoskodási környezet kiválasztásába. A gyermeknek bele kell nyugodnia a végső döntésbe, el kell fogadni azt, és tudnia kell, hogy a legalapvetőbb aggodalmait és óhajait figyelembe vették. A minimális elvárás az, hogy a gyermekek megértsék a nevükben hozott döntések mögött rejlő okokat.

■ A gyermekek bevonása a folyamatba azt jelenti, hogy beszélgetünk velük. Egy jó beszélgetés értő hallgatást is jelent.

- ▶ Egyszerű dolognak tűnik egy gyermekkel elbeszélgetni, és azt hinni, hogy meghallgattuk a véleményét, de a valódi kommunikációhoz nagyobb és több erőfeszítésre van szükség. Meg kell ismernünk a gyermeket, és el kell nyernünk a bizalmát.
- ▶ Az esetek többségében mindez azt jelenti, hogy elsősorban azokról a dolgokról beszélgetünk a gyermekkel, amikről ő akar beszélgetni, még akkor is, ha ezek a témák nem tűnnek fontosnak a folyamat szempontjából. Az esetek egy részében ez a nyelvezet megváltoztatását, a saját tapasztalataink és érzelmeink, egy-egy gondolatunk vagy emlékünkhöz megosztását is jelenti a gyermekkel.

■ A gyermekek és a fiatalok tényleges részvételéhez tényleges, valós párbeszédre van szükség.

■ A kommunikáció azt jelenti, hogy:

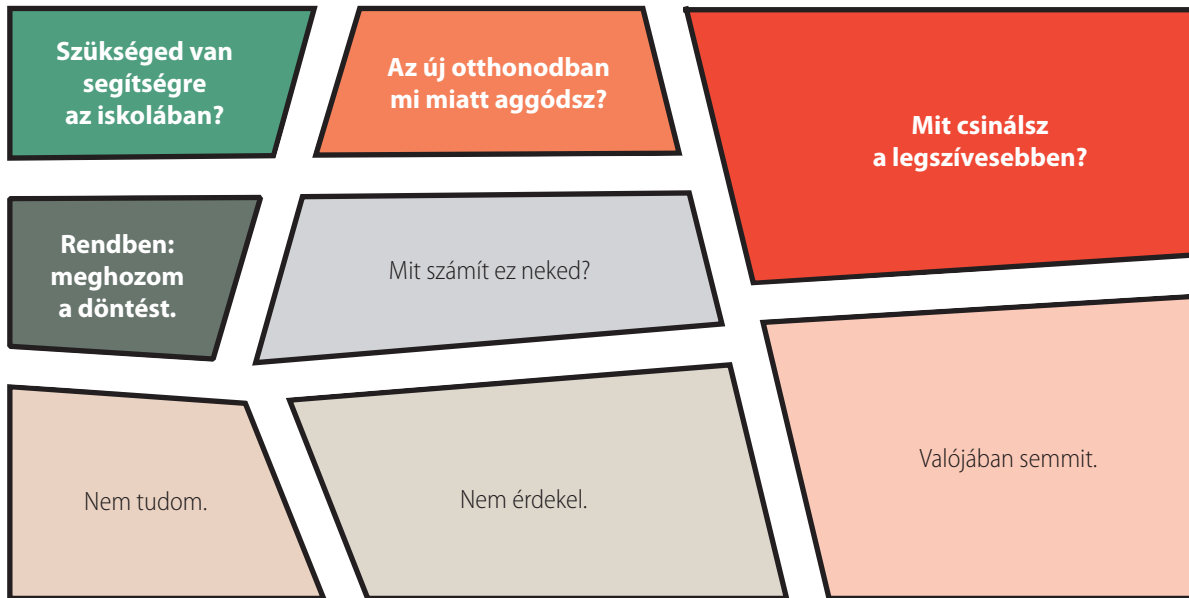
- ▶ A gyermek megérti, hogy Ön mit akar mondani, illetve mit akar kérdezni.
- ▶ A gyermek készen áll arra, hogy őszinte válaszokat adjon a kérdéseire, és bizalmat szavaz Önnek a válaszaival.
- ▶ Ön készen áll arra, hogy meghallgassa a válaszokat, és komolyan vegye azokat.
- ▶ A gyermek hisz abban, hogy Ön tényleg meg akarja ismerni a gondolatait.

■ Ne feledje, hogy amikor a megfelelő gondoskodási környezetet próbálja megtalálni a gyermek számára, akkor a szakembereknek minden esetben stabil elhelyezésben kell gondolkodniuk. A gyakori változások az elhelyezésben romboló hatással vannak a gyermek fejlődésére és arra, hogy tartós és értelmes kapcsolatot alakítson ki a gondozóival.

” A gyermekek számára biztosítani kell az állandóságot anélkül, hogy szükségtelenül késedelmet szenvedne a gyermeknek a szűkebb, vagy tágabb családjával való újraegyesítése, illetve, ha erre nincs lehetőség, az alternatív, stabil családi környezetben való elhelyezése.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről
– ENSZ Útmutató 60. pont

■ Tekintse át az alábbi kijelentéseket! Ismerős Önnek ez a fajta kommunikáció?

■ Különböző lehetőségek vannak a kommunikáció megváltoztatására oly módon, hogy a gyermek lássa, Ön törődik vele, érdeklí, és hogy a véleménye fontos az Ön számára. Nagyon fontos a gyermekeknek bebizonyítani, hogy számít az, amit mondanak, és hogy Ön segíteni akar nekik.

■ A korábbiól eltérő módon fogalmazza meg, és tegye fel a kérdéseit! Vizsgálja meg, hogy az előzőektől eltérő nyelvezet megfelelőbb-e, használjon más szavakat, rajzokat, és mondjon történeteket! Ha a gyermekek nem akarnak a feltett kérdésekre válaszolni, szenteljen időt arra, hogy elnyerje a bizalmukat, beszéljen saját magáról, mondja el nekik, hogy Ön hogyan reagál arra, ha a dolgok rosszra fordulnak.

ELLENŐRZŐ LISTA: A GYERMEK SZÁMÁRA LEGMEGFELELŐBB KÖRNYEZET MEGTALÁLÁSA

Kérdezze meg a gyermektől, hogy:

- Van-e valami különleges óhaja vagy szüksége?
- Az áthelyezéssel kapcsolatban mi aggasztja a legjobban?
- Fontos-e neki, hogy ugyanabban a környezetben maradjon, illetve ugyanabba az iskolába járjon?
- Ha vannak testvérei, akkor szeretné-e, hogy őket is ugyanott helyezték el? Ők mit szeretnének?
- Mit szeretnének a család többi tagjai – és hogyan tudnak segíteni?

Kérdezze meg saját magától, hogy:

- A fentiekén kívül még kivel beszélt?
- Biztos abban, hogy a gyermek megértette Önt? Kérdezze meg a gyermektől, hogy mit értett meg az elmondottakból!
- Biztos abban, hogy a gyermek tényleg elmondta Önnek azt, ami fontos a számára? Mondja meg a gyermeknek, hogy ami Öntől telik, mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy teljesítse a kívánságait.
- Mi szolgálja a gyermek legfőbb érdekeit? A gyermek egyetért az Ön értékelésével? Át tudják együtt beszélni az esetleges félreértéseket?

3. SZAKASZ: AZ ÁTHELYEZÉS MEGKÖNNYÍTÉSE

” A gyermek alternatív gondoskodásba vételekor a lehető legnagyobb érzékenységgel és gyermekbarát módon kell eljárni, amelyhez speciálisan képzett, és – elviekben – civilben lévő szakszemélyzetet szükséges alkalmazni.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről
– ENSZ Útmutató 80. pont

NÉHÁNY BÖLCS MONDAT HORVÁT SZOCIÁLIS MUNKÁSOKTÓL

” Nagyon kevés olyan gyermek van, aki nem tud kommunikálni, a jó bánásmódra és a jó kapcsolatokra ők is jól reagálnak. Nagyon szeretnének kommunikálni, és bizalmon alapuló kapcsolatot kiépíteni.

” Még abban az esetben is, ha már tisztában van azzal, hogy milyen döntést fog meghozni, a bizalom megteremtése érdekében fontos feltenni a kérdéseket. Meg kell teremtenie az érzelmi stabilitást!

” Ha azt akarjuk elérni, hogy a gyermekek mellénk álljanak, akkor eszerint kell dolgoznunk, megbízhatónak kell lennünk!

■ Ha már megszületett a döntés a gyermek át-helyezéséről, akkor nagyon nehéz átmeneti időszak következik: szinte biztos, hogy a gyermekeknek sok kérdésük, kétségük és aggodalmuk lesz. Előfordulhat az is, hogy nem értenek egyet az Ön által hozott végső döntéssel.

- Mind Önnek, mind a gyermeknek segít, ha jó a kapcsolat kettejük között. Ha a gyermekek azt érzik, hogy nyitott velük szemben, akkor nagyobb valószínűséggel fognak Önnel nyíltan beszélni.
- Amint magában mindent tisztázott, feltétlenül mondja el a gyermeknek, hogy mi várható! Ha a dolgokat még nem döntötték el véglegesen, akkor tudassa a gyermekkel azt, amit ismer, amit már biztosan tud, és mondja el neki, hogy körülbelül mikorra várható a döntések meghozatala.
- Rendkívül fontos, hogy a gyermek tudja, mit várhat Öntől, különösen a jövőbeni kapcsolatukat illetően.
- Bátorítsa a gyermeket arra, hogy elmondja a fontos vágyait, illetve hangot adjon az aggodalmainak! Tudatosítsa benne, hogy ezeket soha sem túl késő beépíteni a döntéshozás folyamatába!
- Nyugtassa meg a gyermeket, hogy a jövőben is kapcsolatban fognak maradni, még akkor is, ha valószínűleg Öntől távoli helyre kerül! Mondja el neki, hogyan tudja Önnel tartani a kapcsolatot a jövőben, és bátorítsa arra, hogy vegye fel Önnel a kapcsolatot, ha szükségesnek látja!

- Készítsen listát arról, hogy Ön miről szeretne beszélgetni, és gondolkodjon olyan történeteken, amiket el akar mesélni, illetve olyan módszereken, amiket akkor tud majd használni, ha a beszélgetés elakad!

NYERJE EL A BIZALMAT!

■ Egy gyermek számára valószínűleg nehéz megnyílni egy külső személynek, és csak nagy nehézségek árán tudja kialakítani azt a bizalmat, amire elengedhetetlenül szüksége van ahhoz, hogy beszélni tudjon a tényleges vágyairól, érzéseiről, és szükségleteiről. Valószínűleg több különböző módszert is ki kell próbálnia ahhoz, hogy megtudja, a gyermek melyikre reagál a legjobban.

■ A bizalom a gyermek magánéletének a tiszteletben tartását is jelenti. Ha a gyermek valami olyan privát dolgot mond el Önnek, amit Ön szerint meg kell osztania más szakemberekkel, akkor ezt magyarázza el a gyermeknek, és biztosítsa arról, hogy a dologról csak azok fognak tudni, akiknek feltétlenül kell.

” A gyermeknek vagy a fiatalnak joga van a magánélethez, beleértve egy olyan személyt, akiben megbízik, és egy olyan illetékes szervezetet, amelyik bizalmas tanácsokkal tudja ellátni a jogaival kapcsolatban.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól

■ A bizalom kiépítése sok időbe telhet, de megéri az erőfeszítést!

**HOGYAN LEHET
AZ ÓHAJOKAT/
SZÜKSÉGLETEKET
KÖZÖLNI?**

**VÁLTOZTASSA
MEG
A KÖRNYEZETET!**

**RAJZOLJON
EGY KÉPET!**

Van valami
különleges óhajod
vagy szükségleted?

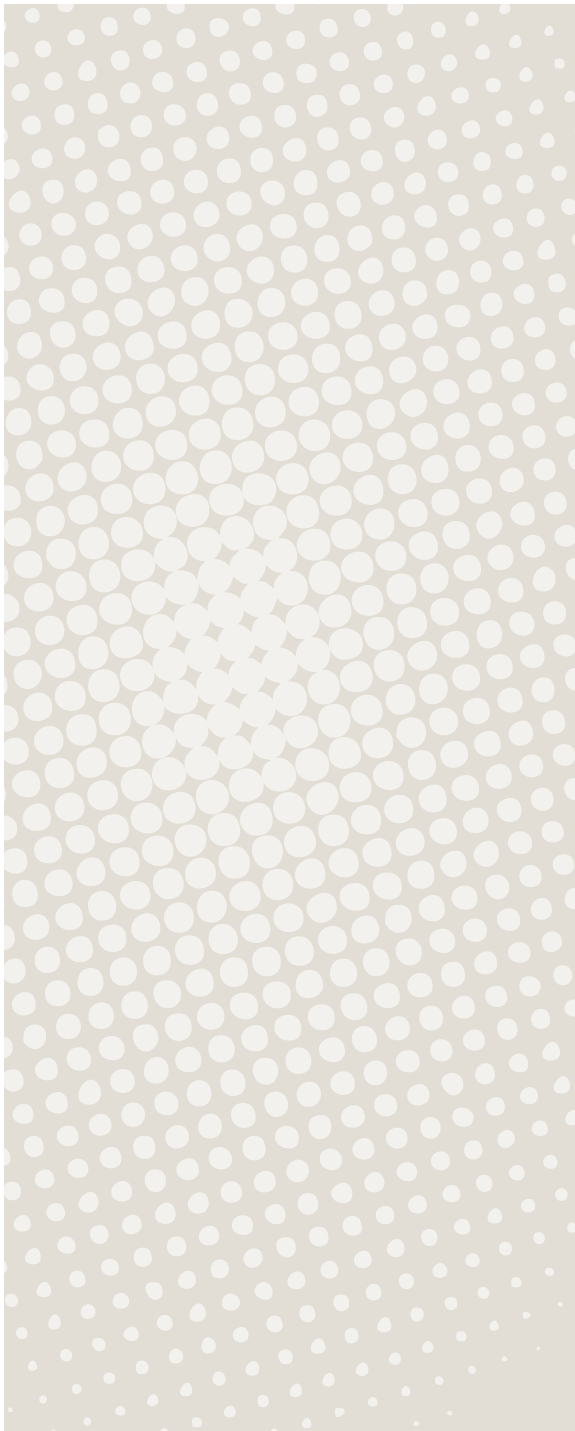
MONDJON EL EGY TÖRTÉNETET!

Tudod, amikor iskolába jártam,
nagyon féltém a fizika órától.
Olyan ideges voltam miattuk,
hogy az óra előtt sokszor
gyomorfájásom volt.
Nem szerettem a tanárt,
és ő sem szeretett engem.
Mindketten idegesek voltunk.

Attól éreztem magam jobban,
ha ezeknek az óráknak a végén
elmentem a zeneterembe,
és kidoboltam magamból
az összes dühömet.
Nem is tudom mi lett volna velem,
ha nem dobolhattam volna!

Rajtad mi segít, ha izgatott
vagy dühös vagy?
Ha lenne rá lehetőséged,
mit próbálnál ki?

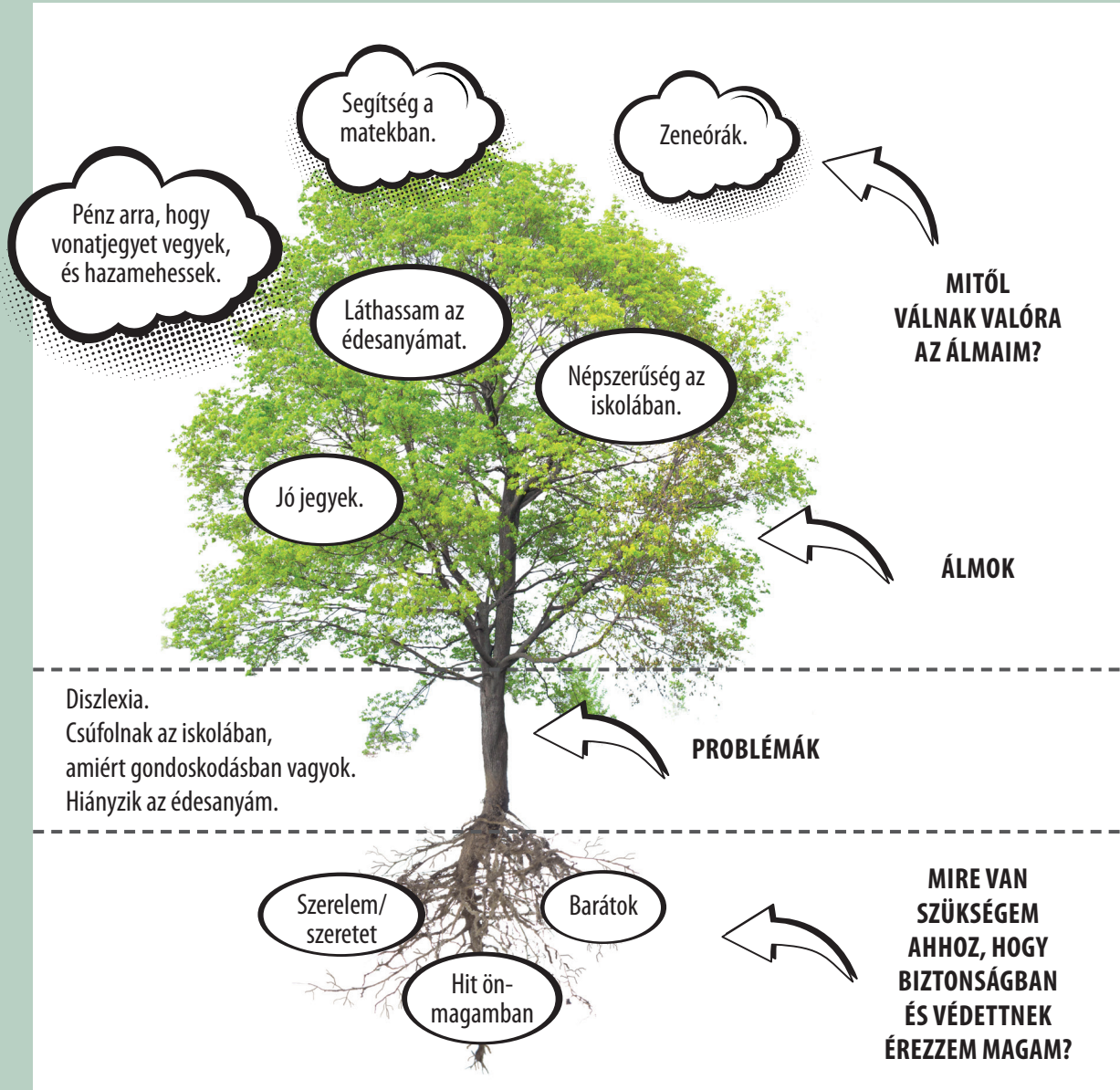
4. SZAKASZ: A GONDOZÁSI-NEVELÉSI TERV

■ A jó gondozási-nevelési terv „élő dokumentum”! A gyermek szükségletei sokat változnak az idő alatt, amit Önnel tölt, és a tervnek is eszerint kell változnia. Érdemes a másik oldalon találhatóhoz hasonló diagramot használnia, hogy fel tudja tární azokat a területeket, ahol a gyermeknek támogatásra, védelemre illetve segítségre van szüksége.

■ Hasznos lehet a gyermekekkel foglalkozó más szakemberek bevonása is a gondozási-nevelési terv elkészítésébe. A multidiszciplináris megközelítés alkalmazása is sok előnnyel jár mind a gyermek, mind az Ön számára. Rendkívül fontos, hogy a gondozási-nevelési tervet rendszeresen, de legalább háromhavonta felülvizsgálja!

” Olyan, egyéni gondozási tervet kell készíteni, amelyik egyrészt a gyermek adottságainak és képességeinek fejlődésén, másrészt az autonómiájának a tiszteletben tartásán, továbbá a külvilággal való kapcsolat fenntartásán, és az intézményen kívüli jövőbeni életre való felkészítésén alapul.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól

GYŐZDJÖN MEG ARRÓL, HOGY A FOLYAMATTAL KAPCSOLATOS TERVE TARTALMAZZA AZ ALÁBBIKAT!

- Beszélgetés a gyermekkel.
- Beszélgetés a családtagokkal, a tanárokkal és másokkal, akik ismerik a gyermeket.

■ A beszélgetés végén kérdezze meg tőlük, hogy egyetértene-e az Ön által javasolt stratégiával, vagy kell-e valamit hozzátenni, illetve módosítani.

A TERVEBEN MINDENKÉPPEN KERÜLJENEK BELE AZ ALÁBBIK:

A biztonsággal és a védelemmel kapcsolatos célkitűzések

- Vannak-e veszélyek, illetve aggodalomra okot adó dolgok?
Hogyan fogják ezeket nyomon kísérni és kezelni?

A fejlődéssel kapcsolatos célkitűzések

- A fejlesztendő erősségek és képességek, és hogyan fogják ezeket megvalósítani.
- Azok a dolgok, amik nehézséget okoznak a gyermeknek, beleértve a tudományos, szociális, és pszichológiai nehézségeket is. Hogyan fogják ezeket kezelni?

■ A gyermek mire akarja helyezni a hangsúlyt?

Az egyenlőséggel kapcsolatos célkitűzések

- További, a gyermek által a nyelvtudás, a kulturális háttér, az egészségügyi állapot, a fogyatékoság vagy más okok miatt szükségesnek tartott segítségnyújtás, támogatás.

■ Írják fel, hogy a tervet mikor vizsgálják felül legközelebb, abban az esetben, ha időközben nem történik semmi fontos változás!

NE FELEDJE!

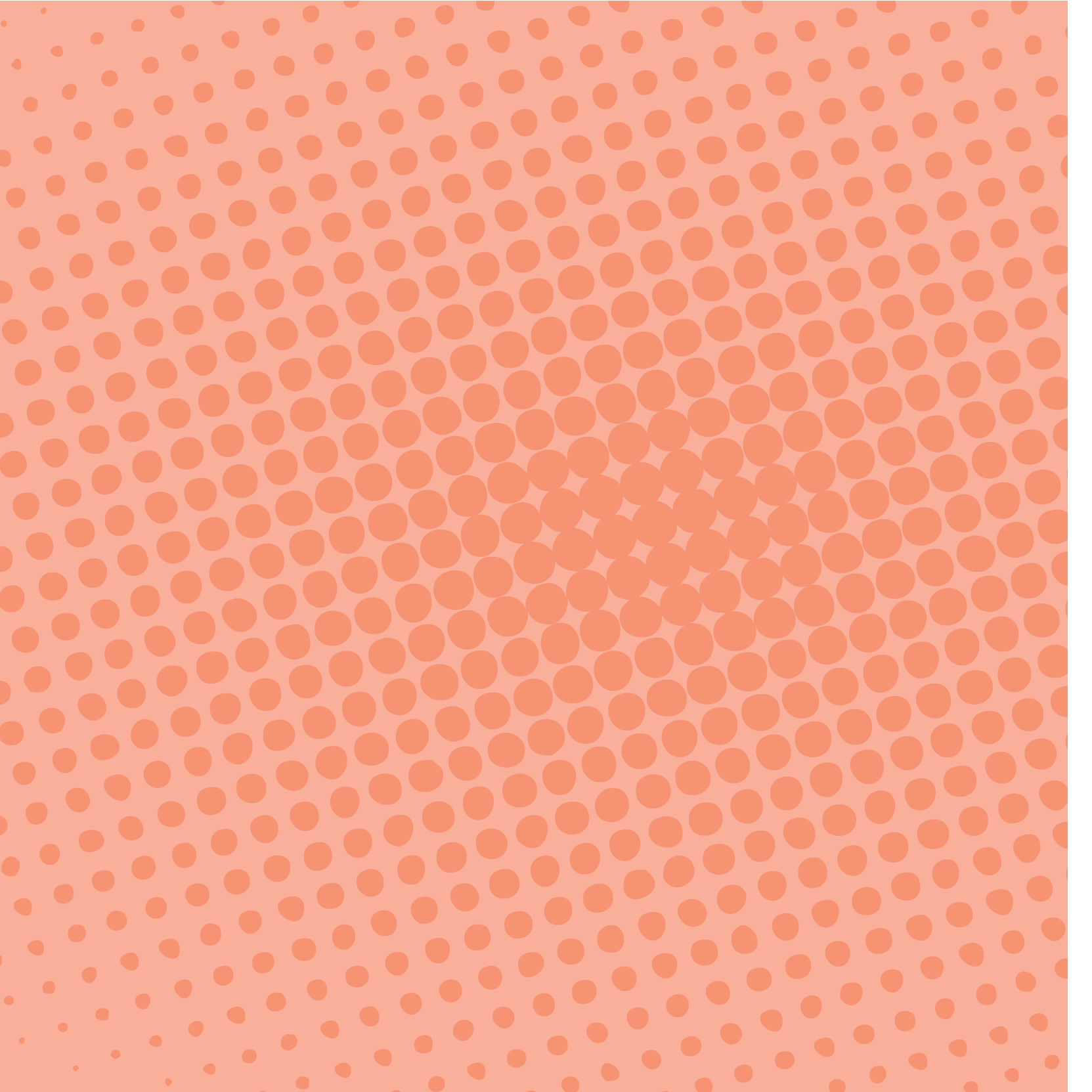
A kérdéseit a gyermek korának, megértési szintjének, különleges szükségleteinek, illetve képességeinek megfelelően kell megfogalmaznia!

Tegyen fel kérdéseket, fedezze fel a dolgokat, keresse meg a mögöttes okokat! Amit lát, az nem minden esetben azonos a teljes igazsággal!

A döntéseket a gyermeknek, és a családjának a bevonásával hozza meg! Ezáltal könnyebb lesz az Ön munkája is.

Kísérletezzen a korábitól eltérő kommunikációs módszerekkel! Használjon képeket, meséljen történeteket, játsszon, vagy változtassa meg a megszokott környezetet!

Próbálja magát beleképzelni annak a gyermeknek a helyzetébe, akivel beszél, nézze a dolgokat az ő szemszögéből!

4. fejezet

A gondoskodás időszaka

A GYERMEKEK JOGAI ALAPJÁN

MIT JELENT A GYERMEKEK JOGAIN ALAPULÓ MEGKÖZELÍTÉS?

■ A gyermekek jogain alapuló megközelítés a folyamatot és a végső célkitűzést egyaránt figyelembe veszi – egyaránt szem előtt tartja, hogy hová akar eljutni, és hogyan jut el oda.

- ▶ A gyermekek jogain alapuló megközelítés biztosítja, hogy a gyermekek valamennyi jogát tiszteletben tartják és védik.
- ▶ Biztosítja az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglalt vezérelvek alkalmazását.

■ A 17. oldalon levő táblázatban található a gyermekek legfontosabb jogainak a listája: Milyen jogaik vannak a gyermekeknek? címmel. A 24. oldalon található táblázat tartalmazza a vezérelvek listáját: A döntések és cselekedetek gyors ellenőrző listája címmel.

■ Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy mit is jelent a gyermekjogi megközelítés a gyakorlatban néhány olyan területen, ahol kérdések, illetve nehézségek merülhetnek fel.

■ Ha kétségei vannak, akkor próbálkozzon egy egyszerű és rövid teszttel:

- ▶ Képzeld magad az ő helyükbe!
- ▶ Ha Ön lenne az alternatív gondoskodásban levő gyermek, milyen bánásmódra vágyna?
- ▶ Önnek mit jelentenek a gyermekek jogai?

■ Ezt gondolják a gyermekek és a fiatalok...

Tisztelet, figyelembevétel

“A gyermekeket és a fiatalokat emberekként tisztelje, és ne úgy, mint olyasvalamit, amit Önnek kell megteremtteni.”

Védelem

“A gyermekek társadalomban elfoglalt pozíciója gyengébb, és a gyermekek jogai egyfajta védelmet nyújtanak számukra. De ezek a jogok csak akkor nyújtanak számukra védelmet, ha van valakijük, aki segíteni tud nekik a jogaik megsértése esetén.”

Egyenlőség

“A gyermekek jogai olyan jogok, amelyeket ha alkalmaznak, lehetővé válik a gyermekek számára, hogy a felnőttekkel egyenlők legyenek.”

Meghallgatás

“Először hallgassák meg a gyermekeket és a fiatalokat, és azután cselekedjenek!”

” A szociális munkásnak az a kötelessége, hogy meghallgassa a gyermeket, az a munkájuk, hogy meghallgassák, tiszteletben tartsák, és segítsék a gyermeket.

Egy szociális munkás Horvátországból

TISZTELET: EMBER, ÉS NEM ÁRU

■ Egyesek „természetes módon” vívják ki mások tiszteletét – talán azért, mert keményen dolgoznak, megfontoltak, jó sportolók, kiváló tudományos munkát végeznek, vagy más egyéb okok miatt. Mások esetében ez a folyamat lassabb, mivel az erősségeik a felszín alatt rejtőznek.

■ Tisztelettel és méltósággal kell bánni minden gyermekkel és fiatallal, mindegyiküknek joga van a tisztelethez, mivel a tisztelet érzése alapvető összetevője és előfeltétele annak, hogy embernek érezzük magunkat. Tisztelet nélkül a gyermekek önbecsülése nagyon alacsony lesz, és gyakran válnak agresszívvá vagy kommunikációra képtelenné. Minden valószínűség szerint, éppen saját maguk védelme érdekében elzárkóznak másoktól, izolálódnak.

” A munkám legjobb része az, amikor érzem, hogy eredményeket értem el úgy, hogy segítettem egy gyermeknek vagy egy fiatalnak a problémái leküzdésében.

Egy szociális munkás Horvátországból

■ Mik az érzései, és hogyan reagál akkor, ha úgy gondolja, hogy a többiek nem ismerik el, nem tisztelik az Ön személyiségét vagy képességeit?

■ Ha nem mutatunk tiszteletet mások iránt ...

- Nem tudjuk megvédeni a gyermekeket önmaguktól, illetve másoktól.
- Nem tudunk nekik segíteni a fejlődésükben és a lehetőségeik kiaknázásában.
- Nem várhatjuk el tőlük, hogy aktív és felelősségteljes módon viselkedjenek.
- Mi sem várhatjuk el, hogy tiszteljenek.

■ Az a gyermek, aki nem érzi, hogy tisztelik, egyedül érzi magát a világban, másnak, a többiektől eltérőnek érzi magát, és úgy érzi, hogy nem szeretik. Minden valószínűség szerint az ilyen gyermek a többiekhez képest nehezebben kezelhető, és kicsi a valószínűsége annak, hogy a valós értékeit meg tudja mutatni a társadalomnak.

■ Nem képviseljük a gyermekek legfőbb érdekeit akkor sem, ha nem hiszünk bennük, nem bátorítjuk őket az erősségeik terén. Ha nem támogatjuk és értékeljük az erőfeszítéseiket, nem építünk a kis léptékű fejlődésükre, a dolgok jobbulására, és nem mutatjuk ki nekik, hogy tiszteljük és értékeljük őket.

■ Szociális munkások jó tanácsai:

- ” Egy hároméves gyermeket nehéz volt kezelni, megfékezni, elkezdte harapdálni a többi gyereket. Nem volt képes a kommunikációra, és úgy gondoltuk, hogy valószínűleg ez a probléma gyökere. Segítettünk neki abban, hogy meg tudja fogalmazni az érzéseit, és kis idő elteltével megszűntek a harapások is.
- ” Ha a gyermekek nem tudják magukat szavakkal kifejezni, rajzokkal segítem őket abban, hogy beszélni tudjanak az érzéseikről.
- ” Nagyon fontos a gyermekek és a fiatalok értékelése, a bizalmuk kiépítése. Megpróbálom hangsúlyozni az erősségeiket, és csak azt követően térek rá a problémákra. A dicséret nagyon fontos. A túl sok kritika pedig nem hatásos.
- ” Egy lány öngyilkosságot kísérelt meg. Arra kértem, hogy írja le, mi készítette sírásra korábban, így naplóját kezdte. A naplóját odaadta elolvasni annak a szociális munkásnak, akivel együtt dolgozott és akiben megbízott. Megszerette a naplóját, leírta az érzéseit, és még a nagyon fiatal korában történt nehézségekről is beszámolt.

MIT JELENT MINDEZ A MUNKÁJA VONATKOZÁSÁBAN

Tartsa szem előtt, soha ne feledje, hogy azoknak a gyermekeknek, akikkel foglalkozik, minden valószínűség szerint alacsony az önbecsülésük! **Szenteljen időt arra, hogy megmutassa nekik, a gondoskodási helyükön értékelik, és tiszteletben tartják őket.**

Beszélgessen a gyermekekkel, és építsen ki velük jó kapcsolatot! A gyermekek erősségeinek megtalálására, és a felvirágoztatásuk elősegítésére a legjobb módszer az, ha hiszünk bennük.

Nézzon a felszín alá! Próbálja megérteni, hogy a gyermek miért viselkedik furcsán, mi az, ami érdekli, mivel lehet a lehető legjobbat kihozni belőle.

Értékelje az apró fejlődést is! Bizonyítsa be, mutassa meg a gyermeknek, hogy észrevette az erőfeszítéseit és az akarását, hogy másképpen viselkedjen!

Ne követeljen egyszerre túl sokat! A bizalmat úgy építse ki, hogy a gyermekkel olyan elérhető, reális célkitűzésekben állapodik meg, amelyekről mindketten tudják, hogy megvalósíthatóak.

Ha a gyermek kudarcot vall, vagy úgy érzi, hogy kudarcot vallott, akkor **találja meg a pozitív dolgokat az erőfeszítéseiben!** Találják meg együttesen annak az okait, amiért nem sikerült annyit elérnie, amennyit szeretett volna, és határozzon meg kevésbé ambiciózus célkitűzéseket az önbizalma visszaállítására érdekében.

Ne feledje, hogy mindig tiszteletben kell tartania a gyermekeket! A gyermekeknek egy nehéz, bonyolult világban kell eligazodniuk és megtalálniuk a maguk útját, és azoknak a gyermekeknek, akikkel együtt dolgozik, a többiekénél sokkal nehezebb életük és rosszabb tapasztalataik voltak. Szinte biztos, hogy nincs önbizalmuk, bizonytalanok, és egykönnyen nem bíznak meg a felnőttekben.
Higgyen bennük, és ne „írjon le” senkit!

EGYENLŐSÉG

■ Az emberi jogok egyenlőségének eszméje nem azt jelenti, hogy mindenki egyforma. Nincs két egyforma gyermek, nincs két egyforma felnőtt, és a felnőttek bizonyosan nem azonosak a gyermekekkel.

■ Az emberi jogok, illetve a gyermekjogok egyenlőségének eszméje a diszkrimináció-mentességet jelenti.

► Ez az eszme azt mondja ki, hogy az emberek nem kerülhetnek hátrányos helyzetbe az adott eset vonatkozásában nem lényeges jellemzők (például, a nemük, az etnikai hovatartozásuk, a vallásuk vagy hiedelmeik, a fogyatékoságuk, a szexuális orientációjuk, a társadalmi nemük) miatt.

► Azt mondja ki, hogy minden gyermek elsősorban egyénnek számít. A gyermekek jellemvonásaiktól, preferenciáiktól, illetve képességeiktől függetlenül, egyenlő jogokkal rendelkeznek, és egyenlő lehetőségeket kell biztosítani számukra.

■ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének az egyik alapelve az egyenlőség, illetve a diszkrimináció-mentesség.

” A kormányoknak minden szükséges intézkedést meg kell hozniuk annak biztosítása érdekében, hogy a gyermeket megvédjék szülei, gyámja vagy családtagjai helyzete, tevékenysége, kifejtett véleménye vagy hite miatti diszkriminációtól, illetve büntetéstől.

ENSZ Gyermekjogi Egyezmény – 2. cikk

MIT JELENT MINDEZ A MUNKÁJA VONATKOZÁSÁBAN

DISZKRIMINÁCIÓ-MENTESSÉG

■ A diszkrimináció-mentesség azt jelenti, hogy a gyermekekkel kapcsolatban nem szabad előfeltételezésekkel élnünk a bőrük színe, a fizikai fogyatékságuk, etnikai hátterük, vallási hiedelmeik, társadalmi nemük, családi hátterük, nyelvi képességeik, baráti körük, múltjuk vagy bármilyen más egyéb ok alapján.

■ Ne legyenek előfeltételezései!

” Iván tanulási nehézségekkel küzd. Nem lesz képes a számítógépet egyedül használni, és különben sem érdekli a dolog.

- ▶ A diszkrimináció-mentesség elvének tiszteletben tartása azt jelenti, hogy egy adott előfeltételezésünk alapján nem szabad másképpen bánni a gyermekekkel.

■ Ne hozzunk döntéseket az előfeltételezéseink alapján!

” Jasna vándorló roma családból származik. A családja mostanra már valószínűleg messze jár. Nincs értelme kapcsolatot keresni velük.

- ▶ A diszkrimináció-mentesség azt jelenti, hogy ha egy gyermeknek vagy egy fiatalnak különleges, és ebből következően másfajta támogatásra van szüksége a szükségletei kielégítéséhez, vagy ahhoz, hogy a többi gyermekkel vagy fiatallal azonos lehetőségeket kapjon, akkor minden tőlünk telhetőt meg kell tenni a támogatás biztosítása érdekében.

■ A különleges szükségletekkel rendelkező gyermekek és fiatalok részére nyújtson több támogatást!

” Afshan afgán menekült. Nem nagyon ért magyarul, ezért nyelvi segítséget nyújtunk számára, hogy lépést tudjon tartani az osztály többi tagjával.

■ Ne feledje, hogy a gyermekvédelemben dolgozó szakember és a gyermek közötti kapcsolat legtöbbször egyenlőtlen, és ezért fontos annak bebizonyítása és kimutatása, hogy a gondoskodás során tiszteletben tartjuk a gyermek vagy a fiatal jogait. A státuszbeli egyenlőtlenség sohasem vezethet abszolút egyenlőtlenséghez.

■ Eszébe jutnak olyan esetek, amikor hasonló előfeltételezésekkel élt? Gondolkodjon el az alábbiakkal kapcsolatos hiedelmeiről!

- ▶ Menekültek és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült emberek.
- ▶ A nyelvet nem anyanyelvi szinten beszélő személyek.
- ▶ Tanulási nehézségekkel küzdő gyermekek.
- ▶ Különleges vallási hiedelmekkel rendelkező gyermekek.
- ▶ A fiúk, illetve a lányok szükségletei és választásai.
- ▶ Kulturális, illetve etnikai identitás.
- ▶ Társadalmi nemek és szexuális orientáció.

A DISZKRIMINÁCIÓ LEKÜZDÉSE

” Anja fizikai fogyatékossgal él, ezért nem akar majd részt venni a sporttevékenységeinkben. A sportórák alatt rajzolhat.

■ Mi van akkor, ha...

” Ebben a félévben az úszás a sporttevékenység, és Anja fogyatékossga nem jelenti azt, hogy nem tud úszni. Lehet, hogy ez olyan fizikai tevékenység, amiben jól teljesít.

■ Ne legyenek előfeltételezései azzal kapcsolatban, hogy a (hátrányokkal élő) gyermekek mit tudnak, és mit nem tudnak csinálni!

” Anja együtt szeretne lenni a többi gyerekekkel, és nem szereti, ha másképpen bánnak vele. Talán meg lehet találni a módját, hogy őt is bevonjuk – például, bíró lehetne a focimeccsen.

■ Próbálja bevonni a „másnak” látszó gyermekeket – még akkor is, ha ehhez a korábbiaktól eltérő szerepeket kell kitalálnia.

” Anja nem szeret rajzolni, és jobban szeretne olvasni, vagy hangszeren gyakorolni.

■ Ha mégis szükséges egy másik tevékenység megtalálása, akkor kérdezze meg a gyermeket, hogy mit szeretne csinálni!

” Anja szeretne valamilyen sporttevékenységet végezni, és erre képes is. Elképzelhető, hogy a közösségben vannak más, fizikai fogyatékossgal élő gyermekek is, ezért segíthetne abban, hogy „paraolimpiát” szervezzenek nekik.

■ Ne feledje, hogy minden gyermeknek szüksége van a támogatásra, és ehhez joga is van.

A GYERMEKEK MEGHALLGATÁSA: ALTERNATÍV GONDOSKODÁSBAN ÉLŐ GYERMEKEK MEGJEGYZÉSEI, HOZZÁSZÓLÁSAI

A meghallgatás és az odafigyelés két különböző dolog

- ” Panaszkodtam, de senki sem figyelt rám, és nem vette komolyan a panaszaimat.
- ” Dolgozni szerettem volna, és javasoltam egy olyan állást, amit be tudtam volna tölteni. Nem vették komolyan a javaslatomat, és olyan munkát találtak nekem, amihez nem rendelkeztem megfelelő jártassággal és képességekkel. Az én javaslataimat és véleményemet nem vették komolyan.
- ” Volt idő, amikor elmondtam a véleményemet, vagy az ötletemet, de minden indoklás nélkül elutasították azokat.

■ Tapasztalt már olyat, hogy beszélgetett valakivel, de az üzenete nem ért célba?

■ Rendkívül fontos, hogy hatékonyan figyeljünk a gyermekekre, illetve a fiatalokra, egyrészt azért, hogy oda tudjunk figyelni a szükségleteikre, reményeikre, illetve félelmeikre, másrészt azért, hogy biztosítsuk számukra a tényleges részvételt. A gyermek elveszíti az érdeklődését a dolgokban való részvétel iránt, és így a világ nem sokat jelent majd számára, ha azt érzi, hogy az elképzeléseit, nézeteit nem hallgatják meg, illetve nem veszik figyelembe.

■ Az odafigyelés nem mindig könnyű és egyszerű! Koncentrációra van hozzá szükség, amihez nemcsak a fülünket kell használni, hanem türelmesnek, nyitottnak és érzékenynek kell lennünk a mélyebben rejtőző érzelmek, szükségletek, illetve üzenetek iránt. A következő két oldalon néhány olyan helyzetet mutatunk be, amelyek során nem sikerül „meghallgatni”, meghallani a gyermekeket. Hasznos lehet az 54. oldal Kikerülés a gondoskodásból című rész elolvasása is, mivel ott arról van szó, hogyan léphetünk túl a gyermek pusztá meghallgatásán, és hogyan láthatunk hozzá ahhoz, hogy komolyan vegyünk a véleményüket. A tényleges részvételhez mindkettőre szükség van.

■ Olvassa el a következő példákat, amelyek azt mutatják, mit jelent az oda nem figyelés!

**FÉLREÉRTJÜK/HALLJUK, AMIT
A GYERMEK MONDOTT
(GONDOLATAINK MÁSHOL JÁRNAK).**

**GONDOLJA VÉGIG, MIT AKARHATOTT
KIFEJEZNI A GYERMEK! PRÓBÁLJA MÁS
SZAVAKKAL VISSZAKÉRDEZVE ELISMÉ-
TELNI, AMIT A GYERMEK MONDOTT.**

Nem tudom, el tudok-e
ma menni korán,
hogy még be tudjak ugrani
a beteg édesanyámhoz.

Problémáim vannak
az egyik gyerekkel ...

Bánt-e valami téged,
amiről szeretnél beszélni?

**VÉGYE KOMOLYAN
A GYERMEK SZAVAIT!**

**PRÓBÁLJON MEG ODAFIGYELNI A GYERMEK
ÁLTAL KÜLDÖTT EGYÉB JELEKRE IS.
HASZNÁLJON NYOMON KÖVETŐ KÉRDÉSEKET
VAGY BÍZTATÓ SZAVAKAT AZÉRT, HOGY SEGÍTSE
A GYERMEKET A GONDOLATAI, ILLETVE
ÉRZELMEI ÉRTHETŐBB KIFEJTÉSÉBEN!**

A tanár pikkel rám,
és ha elakadok,
nem segít nekem.

Minden rendben,
egyszerűen csak nem
szeretem a matekot.

Panaszkodtak rád
a matek óra alatti
viselkedésed miatt.
Mondd el, hogy mi a baj!

Nem csak az anyukámról van szó, és nem csak évente egyszer!

Gyakrabban szeretném látni a családomat.

A GYERMEK SZAVAINAK FÉLREÉRTÉSE

GONDOLKODJON EL AZON, HOGY MIT IS KÉRHET A GYERMEK! PRÓBÁLJA MEG MÁS SZAVAKKAL ELISMÉTELNI, AMIT MONDOTT!

Rendben van: megpróbáljuk elintézni, hogy az anyukád eljöjjön a születésnapodra.

Ezt most kell megoldanom!
Ez nagyon nyomaszt engem,
és világgá megyek, ha semmi
sem változik.

Nem vagyok itt boldog.
Senki nem szeret, és hiányzik
a legjobb barátom otthonról.

**NEM VESSZÜK KOMOLYAN AZT,
AMIT A GYERMEK MOND**

**PRÓBÁLJA MEG FELMÉRNI, HOGY
A GYERMEK SZÁMÁRA MILYEN SÜRGŐS AZ,
HOGY MEGHALLGASSÁK A MONDANDÓJÁT,
ÉS CSELEKEDJENEK.
HA KÉTSÉGEI VANNAK – KÉRDEZZEN!**

Rendben: küldjél nekem
erről egy e-mailt,
mert most sietnem kell.

” El kell ismerni a bentlakásos intézetekben élő gyermekek alábbi jogait: a jogot ahhoz, hogy a gyermek a családtagjaival, és más, számára fontos személyekkel rendszeresen tartsa a kapcsolatot; ezt a kapcsolattartást csak akkor lehet korlátozni, illetve megtagadni, ha arra a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekei miatt van szükség.

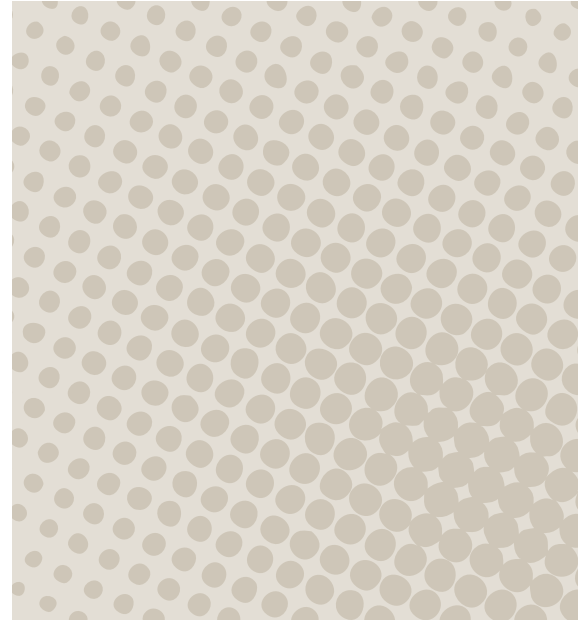
Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól

VÉDELEM ÉS TÁMOGATÁS

” Mi van akkor, ha egy szociális munkás azt mondta, hogy azért hoztak döntést a nevedben, mert attól tartanak, hogy te súlyos hibát követsz el?

MIT MONDANAK A FIATALOK

- ▶ „A felnőttek azt hiszik, hogy minden esetben igazuk van. Ez befolyásolja a gyermekek hitét a saját döntéseikben. Ehelyett a mi hitünket és bizalmunkat kellene építeniük.”
- ▶ „A bizalom fontos kérdés: bízni kell bennünk ahhoz, hogy döntéseket hozzunk magunkkal kapcsolatban.”
- ▶ „A hibáinkból tanulunk.”

■ A gyermek védelme az egyik legfontosabb feladata azoknak, akik a gondoskodásukért felelősek – és minden valószínűség szerint ez az egyetlen indok arra, hogy egy gyermeket kiemeljünk a családi környezetéből. Ugyanakkor azonban a gondoskodásban levő gyermek védelmének biztosítása, a többi alapvető joggal való esetleges konfliktus miatt, gyakran nagyon nehéz döntések elé állít bennünket.

■ Különösképpen a gyermek biztonságának és túlélésének a biztosítása állhat – egyes esetekben – ellentétben azzal, hogy bevonjuk őket az őket érintő döntések meghozatalába, és figyelembe vegyük a véleményüket. A hagyományos megközelítés valószínűleg elsőbbséget biztosít a felnőttek biztonságról és túlélésről alkotott nézetének. Abban az esetben, ha a gyermeket valós veszély fenyegeti, a gyermekek jogain alapuló megközelítés is ugyanezen a véleményen van. A dolog lényege az, hogy a gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdekeit tartsuk szem előtt!

■ Sok esetben azonban a több, különböző, rendkívül fontos érdek közötti egyensúly megtalálása kényes kérdés, és nem minden esetben nyilvánvaló a „megoldás” sem.

A BIZTONSÁG ÉS A GYERMEK VÉLEMÉNYÉNEK ÖSSZEHANGOLÁSA

EGY SZOCIÁLIS MUNKÁS TÖRTÉNETE

” Egy 16 éves lánynak egy 36 éves férfival volt kapcsolata. Mindenki megpróbálta meggyőzni őt arról, hogy ez nem jó neki, de nem lehetett semmit sem tenni. A legjobb megoldásnak az bizonyult, hogy megpróbáltuk fenntartani a lánnyal a kapcsolatot.

A lány most már 19 éves, és már nincs együtt a férfival. Nagyon gondosan ügyel az egészségére: a kapcsolatunk fenntartása jó lecke volt számára a terhesség elkerülése szempontjából.

Mindenáron fenn kell tartani a kapcsolatot a gyermekkel, még akkor is, ha nem minden esetben értünk egyet a választásaival. A gyermeket felelősségteljessé kell tenni, és a támogatásunkat a gyermek életkorához és érettségi szintjéhez kell igazítanunk!

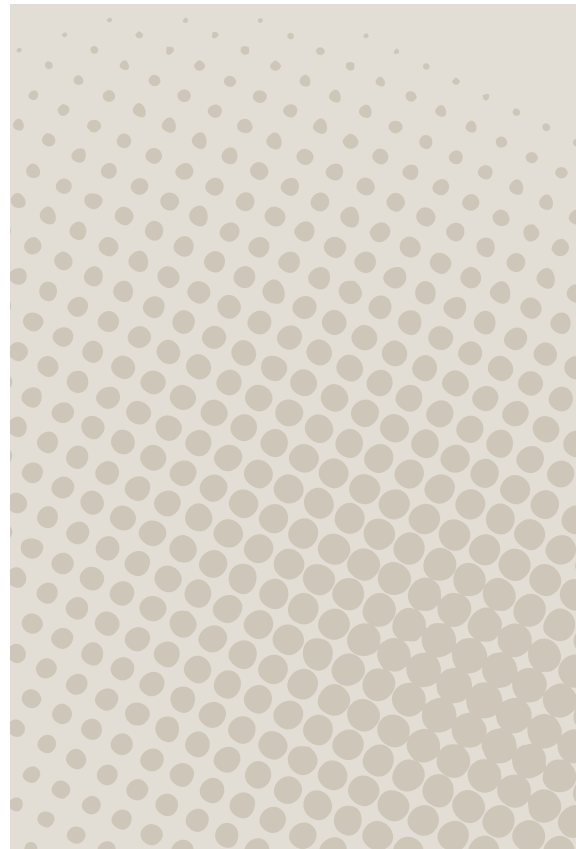
- Előfordulhat, hogy a gyermekeknek sokkal pontosabb elképzeléseik vannak az adott döntéssel kapcsolatos kockázatokról és veszélyekről. Vannak esetek, amikor a gyermek döntése a helyes döntés.
- Abban az esetben, ha a potenciális veszély nem túl nagy, illetve a veszély kockázata nem túl magas, a gyermekek, illetve fiatalok azon igénye, hogy felelősséget vállaljanak a kockázatért – és a cselekedetük következményeiért – esetleg sokkal fontosabb lehet az ellenőrzés alatt tartásuknál. Sok minden függ a gyermek korától és érettségétől, de minden gyermeknek tanulnia kell az elkövetett hibáiból, és meg kell tanulniuk azt is, hogyan lehet azokból felépülni. Ebben tud Ön nekik segíteni.
- Ha egy gyermeket, vagy fiatalot olyan dologra akarunk kényszeríteni, amit nem akar megcsinálni, akkor ennek az lehet az eredménye, hogy nem engedelmesskednek az „utasításainknak”, de ezt titokban és a támogatásunk nélkül teszik. Mindez további kockázatokat eredményezhet.
- Ha a gyermekek, illetve fiatalok óhaja ellenében cselekszünk, vagy ha nem vesszük figyelembe az óhajaikat, kívánságaikat, akkor esetleg elveszíthetik a bizalmukat irántunk, és ez súlyos következményekkel járhat a gyermek biztonságára, és más területeken történő fejlődésére nézve.

MIT JELENT MINDEZ A MUNKÁJA VONATKOZÁSÁBAN?

- ▶ Próbáljon az ilyen, és ehhez hasonló döntések esetében nyitott lenni: szenteljen megfelelő figyelmet a gyermekeknek, és csak azt követően hozza meg a döntését, ha meghallgatta a gyermekek véleményét.
- ▶ Minden nehéz döntést beszéljen meg a gyermekkel, és tudatosítsa bennük a lehetséges veszélyeket. Ha a veszélyek valódiak, a gyermek nagyobb valószínűséggel fog egyetérteni az Ön döntésével, vagy legalábbis engedelmeskedni fog annak.
- ▶ Ha szükséges, vonjon be másokat is annak érdekében, hogy a döntést különböző szempontok alapján hozhassa meg, és azért is, hogy szükség esetén mások is készek legyenek támogatni a gyermeket. A gyermek családja, tanárai, vagy más felnőttek, akikben a gyermek megbízik, nagy segítséget adhatnak bizonyos nehéz döntések meghozatala során.
- ▶ Ha nem tudja megakadályozni a gyermekeket egy olyan cselekedet végrehajtásában, ami az Ön véleménye szerint nem minősül bölcsnek, illetve helyesnek, mondja el a véleményét, de értesse meg velük, hogy mindenképpen támogatni fogja őket! Mindenképpen nyújtson támogatást, de különösen akkor, ha a dolgok rosszra fordulnak!
- ▶ Ha úgy gondolja, hogy a gyermek érdekeinek védelme érdekében mindenképpen felül kell írnia a gyermek véleményét, próbálja megmagyarázni neki, hogy miért teszi ezt. A cselekedeteire adott magyarázat segíteni fog abban, hogy fennmaradjon a bizalmi viszony Ön és a gyermek között.

NE FELEDJE!

— Az alternatív gondoskodásban élő gyermekek és fiatalok esetében a rugalmasság és a pozitív végeredmények kialakítása csak több, különböző tényező kombinációjával lehetséges. A rugalmasság és a pozitív végeredmények kialakításának egyik legfontosabb biztosítéka és előfeltétele az, hogy a gondoskodás alatt a gyermekek és a fiatalok jó minőségű személyes kapcsolatot tudjanak kialakítani legalább az egyik felnőttel.

5. fejezet

Kikerülés a gondoskodásból

A FOLYAMAT MEGTERVEZÉSE

■ A fiatalok felkészítése a gondoskodásból való kikerülésre és a felnőtt életbe történő belépésre olyan dolog, aminek szinte már abban a pillanatban el kellene kezdődnie, amikor a gyermeket gondoskodásba veszik. A fiatalok számára a gondoskodásból való kikerülés valószínűleg aggodalmakkal terhes időszak, és az oda vezető út is tele lehet kérdésekkel és szorongásokkal. Feltételezhető, hogy bátorításra és egyértelműsége, tisztánlátásra van szükségük az olyan dolgokkal kapcsolatban, mint az, hogy hol fognak lakni, kapnak-e majd támogatást, segítséget, és hogy továbbra is kapcsolatban maradnak-e a szakemberekkel vagy a gondozójukkal.

■ A gyermekek jogain alapuló megközelítés az egész gondoskodási időszak során hatékony alapokat biztosít a felnőtt élethez, feltéve, hogy megfelelően viszik végbe.

A JOGOK NÉGY ALAPVETŐ KATEGÓRIÁJA

■ **A túléléshez való jogok:** Biztosítani kell a gyermekek, illetve a fiatalok alapvető egészségügyi és táplálkozási szükségleteinek a kielégítését.

■ **A fejlődéshez való jogok:** A gyermek részére nyújtott oktatásnak és gondoskodásnak biztosítania kell a gyermek számára kulcsfontosságú területeken a legfontosabb alapokat, és lehetővé kell tenni számukra a képességeik fejlődését.

■ **A védelemhez való jogok:** A gondoskodás egész ideje alatt biztosítani kell a gyermek számára az erőszak és a bántalmazás elleni védelmet.

■ **A részvételhez való jogok:** A gyermeket hozzá kell szoktatni ahhoz, hogy megbeszéli vele a dolgokat, és felelősséggel ruházzák fel. Bízni kell abban, hogy a véleményét és a személyes hozzájárulását érvényesnek és értékesnek tartják.

■ Az a megközelítés, ami a gyermeket, illetve a fiatalot olyan egyénként kezeli, aki tiszteletet érdemel, és reagál a saját különleges reményeire, szükségleteire és képességeire, olyan fokú fizikai és pszichológiai biztonságot eredményez, ami a gyermek életének későbbi szakaszában komoly segítséget jelent számára.

KÜLÖNLEGES SZÜKSÉGLETEK A GONDOSKODÁSBÓL VALÓ KIKERÜLÉS SZAKASZÁBAN

■ Ahogy a fiatalok egyre közelednek a gondoskodásból való kikerülés időpontjához, úgy egyre inkább arra kell biztatni őket, hogy saját maguk hozzanak döntéseket, és vállalják a felelősséget cselekedeteikért. A gondoskodást nyújtók részéről eközben nem csökkenhet a támogatás mértéke, de megváltozhat annak a jellege. Annak ellenére, hogy fiatal emberek, még mindig „gyermekek”, továbbra is szükségük van útmutatásra, és továbbra is biztosnak kell lenniük abban, hogy bátran fordulhatnak azokhoz, akikben megbíznak, még akkor is, ha megnő a függetlenségük mértéke.

” Külön erőfeszítéseket kell tenni, hogy – a lehetőségek nyújtotta kereteken belül – minden gyermek mellé egy olyan speciálisan képzett személyt biztosítsanak, aki támogatja a gyermek független életviteléhez szükséges feltételek megteremtését a gondozás megszűnését követő időszakban.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről
– ENSZ Útmutató 133. pont

AZ INFORMÁCIÓK ÉS CSELEKEDETEK ELLENŐRZŐ LISTÁJA

■ Hasznos leülni a fiatalokkal, és végigbeszélni az alábbi listán található dolgokat. A fiatalnak biztosnak kell lennie az alábbi témák mindegyikét illetően. A 8. oldalon látható **Fedezd fel a jogaidat!** címet viselő ismertető füzetből is átadhatnak neki egy példányt a gondoskodás utáni időszakra vonatkozó terv elkészítése érdekében.

” Aggódok a kikerülés miatt. Másrészt viszont várom már, hogy saját magam hozzak döntéseket. Egy gondoskodásból kilépő fiatal Finnországból

A VÉGIGGONDOLANDÓ, MEGBESZÉLENDŐ TÉMÁK ...

- ▶ Mindenképpen gondoskodjon arról, hogy a fiatalok tudják, hogy mit fognak csinálni az elkövetkezőkben, mi lesz a következő lépés!
- ▶ Gondoskodjon arról, hogy biztonságos helyen lakhassanak!
- ▶ Mindenképpen tudatosítsa bennük, hogy milyen jogaik vannak a gondoskodást követően!
- ▶ Gondoskodjon arról, hogy birtokában legyenek azoknak az információknak, amelyek segítségével élni tudnak a jogaikkal!
- ▶ Gondoskodjon arról, hogy rendelkezzenek a független élethez szükséges alapvető jártasságokkal és képességekkel, beleértve a főzést, a költségvetés elkészítését, a nyomtatványok kitöltését vagy az ügyintézés menetét a közszolgáltatókkal!
- ▶ Gondoskodjon arról, hogy tudják, kivel vehetik fel a kapcsolatot, ha segítségre vagy útmutatásra van szükségük miután kiléptek a gondoskodásból, és hogy rendelkezzenek a szükséges telefonszámokkal, címeikkel, stb!
- ▶ Gondoskodjon annak tudatosításáról, hogy Önnel fel tudják venni a kapcsolatot!
- ▶ Mindenképpen gondoskodjon arról, hogy a fiatalok tisztában legyenek azzal, hogy a gondoskodást követően sem veszítik el a jogaikat: a 18 éves kor betöltése után is lesznek emberi jogaik!

■ Mindenképpen biztosítsa, hogy hozzájussanak az oktatási lehetőségekhez és a munkavállalással kapcsolatos információkhoz!

A GONDOSKODÁSBÓL VALÓ KIKERÜLÉSRE VONATKOZÓ TERV KIDOLGOZÁSA – A LEGFONTOSABB TÉMÁK

■ A gondoskodásból való kikerülésre vonatkozó terv kidolgozásával kapcsolatban van néhány olyan dolog, amit érdemes szem előtt tartani. A fenti dolgok előtérbe helyezése nem csak abban segíti Önt, hogy a fiatallal kapcsolatos munkáját állítsa a középpontba, hanem abban is, hogy a fiatalt ténylegesen felkészítse a független életre. A gondoskodásból való kikerülésre vonatkozó tervet rendszeres időszakonként felül kell vizsgálni, és annak a fiatal szükségleteit kell tükröznie.

■ A gondoskodásból kikerülő gyermeknek joga van a szükségleteit számításba vevő és azokat összegző értékeléshez és a megfelelő gondoskodás utáni támogatáshoz azzal a céllal, hogy a gyermek ismét beilleszkedhessen a családba és a társadalomba (lásd: az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása [Rec(2005)5] a tagállamok részére a bentlakásos intézményekben élő gyermekek jogairól).

RÉSZVÉTEL

■ Annak biztosítása, hogy a fiatal részt vegyen a gondoskodásból való kikerülés folyamatának minden egyes szakaszában, rendkívül fontos része a folyamat sikerének. A fiataloknak tudatában kell lenniük annak, hogy mi történik, és mindenkor aktív részt kell vállalniuk a folyamatban. A siker záloga az, hogy a fiatalok magukénak érezzék a gondoskodásból való kikerüléssel kapcsolatos tervet. A részvételnek minden esetben értelmesnek, valódinak, „fiatal-barátnak” és a fiatal korának megfelelőnek kell lenni. A gondoskodásból kikerülő fiatalokat a gondoskodást nyújtó szakemberek mindegyikének szakértőként kell kezelni a saját szükségleteik értékelése, felmérése terén, és szakértőnek kell tekinteni a saját valóságuk felismerése tekintetében.

LAKHATÁS

■ A biztonságos, jól karbantartott és megfizethető lakhatási lehetőség biztosítása fontos részét képezi a gondoskodásból való kikerülés szakaszának. A lakhatási lehetőséget a fiatal igényei szerint kell megkeresni: például legyen közel az iskolájához, a családjához vagy a barátaihoz? Megvizsgálták-e az épületet statikai szempontból? A város, község biztonságos részén található-e? A lakásban megvan-e a lakáshoz szükséges alapvető dolgok, így a fűtés, a folyóvíz-, a villany- és a gázellátás?

OKTATÁS

■ A függetlenség eléréséhez rendkívül fontos ugródeszka az oktatás, a tanulás. A fiatalok jövőbeni fejlődése és független életvitele szempontjából nagyon fontos annak biztosítása, hogy teljes mértékben részt tudjanak venni az oktatásban. A fiatalokkal beszélni kell a jövőbeni elképzeléseikről, és arról, hogy milyen támogatásra, segítségre van szükségük a céljaik megvalósítása érdekében. Ahhoz, hogy el tudják kerülni a fiatalok kimaradását az iskolából, a lehető legkorábban meg kell próbálni felismerni a tanulási és szociális problémáikat, és megfelelő szolgáltatásokat biztosítani számukra. Az oktatásból, illetve a képzésből kimaradó fiatalokat minden esetben támogatni kell, ha vissza akarnak térni az iskolapadba.

MUNKAVÁLLALÁS

■ Annak ellenére, hogy nem az Ön feladata a munkahely-találás a fiatalok számára, minden lehetséges módon támogatni kell ebben őket. Ennek részeként fel kell készíteni őket arra, hogy meg tudjanak írni egy önéletrajzot, vagy el kell kísérni őket a munkaközvetítőkhöz, illetve az állásinterjúkra.

A GONDOSKODÁSBÓL VALÓ KIKERÜLÉSRE VONATKOZÓ TERV LEGFONTOSABB ELEMELI

EGÉSZSÉG ÉS JÓLLÉT

■ A gondoskodásból történő kilépés a fiatalok számára egyaránt izgalmas és aggodalommal teli időszak. Gondoskodni kell arról, hogy az Ön iránti bizalom biztonságot adjon számukra, és hogy beszámoljanak minden aggodalmukról, gondjukról. Rendkívül fontos, hogy a fiatalok aggodalmait a lehető legnagyobb mértékben komolyan vegye, és ne ossza meg illetéktelen személyekkel. A fiatalok egészségi állapotával és jóllétével kapcsolatos témákat minden esetben tartalmaznia kell a velük kapcsolatos tervnek.

INFORMÁCIÓ

■ A gondoskodásból kikerülő fiataloknak rendelkezniük kell a környékükön elérhető szolgáltatásokra vonatkozó információkkal, beleértve a lakhatást, az egészségügyi szolgáltatásokat, a társadalombiztosítást, stb. A fiataloknak tisztában kell lenniük az alapvető szociális jogaikkal, és hozzá kell jutniuk azokhoz a szolgáltatásokhoz, amelyek biztosítják az alapvető szociális jogaik megvédését.

■ Az alábbi ellenőrző listát gyors referencia-útmutatóként használhatja annak biztosításához, hogy a gondoskodásból való kikerülésre vonatkozó terv gyakorlatias, realista és részvételen alapuló legyen.

Ellenőrző lista:

A gondoskodásból való kikerülésre vonatkozó terv legfontosabb alkotóelemei

Gyakorlatias	A gondoskodásból történő kilépésre vonatkozó terv tartalmaz gyakorlatias elemeket, és hangsúlyozza annak a szükségességét, hogy olyan gyakorlati feladatokat kell megvalósítani, amelyek fontosak a független élet szempontjából?
Részvételen alapuló	A fiatalot bevonták a terv minden részletének a kidolgozásába? A tervezési folyamat során egyenlő partnerként működött közre?
Megvalósítható	A tervben foglalt célkitűzések megvalósíthatóak-e a fiatal számára, és megkapja-e a szükséges támogatást a céljai megvalósításához?
Képessé tevő	A terv a fiatal erősségein alapul, és képessé teszi arra, hogy foglalkozzon a gyenge pontjaival?
Fenntartható	A terv világosan megmutatja-e a fiatal számára azt az utat, ami a független élet fenntartásához vezet?

A JÓ SZÍNVONALÚ, FÜGGETLEN ÉLETVITELHEZ SZÜKSÉGES KÉPESSÉGEK KIALAKÍTÁSA

■ A jó színvonalú, független életvitelhez szükséges képességek kifejlesztése alapvető fontosságú a gondoskodást követő átmeneti időszak sikere érdekében. A fiataloknak magabiztosnak kell lenniük a saját döntéseik meghozatala terén. A fenti képességek elsajátítását már a gyermekek gondoskodásba vételekor el kell kezdeni, mivel ezektől függ a fiatalok sikere a gondoskodást követő átmeneti időszakban.

■ Az önálló élethez szükséges képességek szorosan kapcsolódnak a gondoskodásból való kikerülésről szóló tervhez, és mindkettőt egyszerre kell értékelni, felülvizsgálni. Nem minden fiatal képes azonnal a független életvitelre. Rendkívül fontos, hogy ne ítéljünk eleve kudarcra egy fiatalot azzal, hogy elérhetetlen vagy irreális célkitűzéseket határozzunk meg számára. A támogató jellegű, félig független elhelyezés megtalálása lehet a legjobb megoldás a fiatalok számára egészen addig, amíg képesek a teljesen önálló életvitelre.

A függetlenség azt jelenti, hogy a tanult tapasztalatok segítségével tudjuk élni az életünket.

Egy gondoskodásból kilépő fiatal Szerbiából

GONDOLKOZZON EL AZON, HOGY AZ EGYES ALÁBBI ESETEKBEN HOGYAN BIZTOSÍTNÁ A FIATAL SZÜKSÉGLETEIT?

Egész idő alatt arra vágytam, hogy információt kapjak, és részt vegyek a dolgokban – végül is az én életemről van szó!

Egy gondoskodásból kilépő fiatal Szerbiából

■ Ez az ellenőrző lista nem kimerítő, de mindenképpen tartalmaznia kell az alábbiakat:

LAKHATÁS

- ▶ Ismerniük kell a bérlői jogaikat.
- ▶ Ismerniük kell, és meg kell érteniük a lakásbérleti szerződésüket.
- ▶ Tudniuk kell, hogy a lakással, lakhatással kapcsolatos problémák esetén kit hívatnak fel.

KÖLTSÉGVETÉSSEL KAPCSOLATOS ISMERETEK AZ ALÁBBIK MEGOLDÁSA ÉRDEKÉBEN:

- ▶ Háztartással kapcsolatos számlák – heti bevásárlás, közüzemi számlák befizetése, stb.
- ▶ Bérlet – lakás, ház vagy házrész.
- ▶ Közösségi közlekedési költségek – iskolába vagy munkába járás és onnan hazautazás, stb.

OKTATÁS

- ▶ Segítségnyújtás az általános vagy középiskolába járás és az onnan való hazautazás terén.
- ▶ Ismerniük kell az iskolai oktatóikat, és bízniuk kell abban, hogy problémák esetén fel tudják venni velük a kapcsolatot.
- ▶ Megvalósítható oktatási tervet kell kidolgozni annak érdekében, hogy a fiatalok ne maradjanak ki az oktatási rendszerből.

MUNKAVÁLLALÁS

- ▶ Segítségnyújtás a szakmai önéletrajzuk megírásához és az álláshirdetésekre való jelentkezéshez.
- ▶ Ismerniük kell a munkavállalói jogaikat.
- ▶ Segítségnyújtás az állásinterjúkon és a munkaügyi központoknál, illetve a munkaközvetítőnél tett látogatások során.

EGÉSZSÉG ÉS JÓLLÉT

- ▶ Ismerniük kell a fogorvos és a háziorvos elérhetőségeit.
- ▶ Kell lennie egy olyan bizalmi embernek, akihez nyugodtan fordulhat a fiatal, ha aggódik, fel van dúlva vagy nyugtalan.
- ▶ Ha a fiatal gyógyszert szed, gondoskodni kell arról, hogy saját maga képes legyen beszédni a felírt gyógyszereket és megszerezni a szükséges recepteket.

■ A kezdetekkor a fiatalnak segítséget kell nyújtani a lakása fenntartásában. Ennek a legfontosabb elemei közül, egyebek mellett említést érdemel annak biztosítása, hogy tisztában legyenek a bérlői jogaikkal, hogy rendelkezzenek a lakás fenntartásához szükséges ismeretekkel, egyebek mellett azzal, hogy mikor és hol kell befizetni a közüzemi számlákat, stb.

JAVASLATOK A FÜGGETLEN ÉLETVITELT FOLYTATÓ FIATALOKTÓL

■ A fiataloknak...

- ▶ a szakemberek és a munkatársak pozitív és bátorító támogatására, segítségére van szükségük.
- ▶ kellően képzettnek, bátorítottnak és támogatottnak kell lenni ahhoz, hogy ne maradjanak ki az oktatási rendszerből.
- ▶ ismereteket, tudást kell kapniuk ahhoz, hogy lehetőségük legyen a túlélésre a valódi világban.
- ▶ biztonságos otthont kell nyújtani.
- ▶ ismerniük kell a jogaikat.
- ▶ segítséget kell kapniuk ahhoz, hogy munkát vagy gyakornoki állást kapjanak.
- ▶ arra van szükségük, hogy meghallgassák, támogassák és biztassák őket.

1. számú melléklet

Szószedet

Alternatív gondoskodás

■ Ez olyan gondoskodás, amit a szülői felügyelet nélküli gyermekek és fiatalok részére nyújtanak. Az alternatív gondoskodás olyan megoldás, amit a közigazgatási szerv vagy bíróság rendel el, vagy amit a fent nevezett szervekkel megállapodva fogantatosítanak. Az alternatív gondoskodás kifejezés azt jelenti, hogy egy gyermeknek akkor is „otthon” kell élnie, ha szülői felügyelet nélkül él, és ez az „otthon” lehet nevelőotthon, bentlakásos otthon, vagy más olyan megoldás, ami stabilitást, biztonságot, és támogatást nyújt a gyermeknek.

Alternatív gondoskodás a gyermekekről című ENSZ Útmutató

■ A 2009-ben kiadott Alternatív gondoskodás a gyermekekről című ENSZ Útmutató fontos eszközzé vált a döntéshozók és gyermekvédelem területén működő szolgáltatók számára a családjukból kiemelt gyermekek speciális sérülékenységének kezelése terén. Az útmutató alapvető szakpolitikai váltást jelent, mivel azt jelzi az államoknak, hogy elsődleges prioritásként a családok képességeinek erősítését, továbbá a gyermekek családjuktól való elválasztásának megakadályozását kell célul kitűzniük.

Az Alternatív gondoskodás a gyermekekről című ENSZ Útmutató alkalmazásának kézikönyve

■ Az „Előrelépés: Alternatív gondoskodás a gyermekekről szóló ENSZ Útmutató alkalmazásának kézikönyve” gyakorlati iránymutatást ad arról, hogyan lehet az Útmutatót a szociális jóléti és az alternatív gondoskodási rendszerek megreformálásának elősegítése érdekében felhasználni. Hangsúlyt helyez a szakpolitikai következtetésekre, és összegyűjti a jó gyakorlatokat. A kézikönyv mindenekelőtt betekintést és bátorítást ad a szakembereknek azzal kapcsolatban, hogy mit lehet tenni a korlátozott erőforrásokkal való ellátottság közepette.

Bentlakásos gondoskodás

■ Ez az alternatív gondoskodásnak olyan, nem családalapú formája, ahol a gondoskodást kisebb vagy nagyobb csoportok részére nyújtják a különböző műszakokban dolgozó, fizetett szakemberek. Abban az esetben, ha a gondoskodást nyújtó intézményben sok gyermek van (a számuk elérheti a háromszázat is), akkor ezt a formát intézményi gondoskodásnak hívják. Az ilyen megoldásra jellemző körülmények és a gondoskodás minősége

következtében a gyermekeknek nehézséget okoz a jogaik gyakorlása. Európa sok országában az ún. intézménytelenítési (de-institucionalizálási) folyamat részeként a fenti intézményeket családalapú gondoskodási modellekre cserélik le.

Családalapú gondoskodás

■ Családi környezetben nyújtott alternatív gondoskodás. Európában a családalapú gondoskodás leggyakoribb formái az alábbiak:

► Rokonok általi gondoskodás

Olyan megoldás, amelynek keretében a gyermek a tágabb családjával vagy a család azon barátaival él együtt, akikkel már korábban szoros kapcsolatot alakított ki.

► Nevelőszülők általi gondoskodás

Olyan megoldás, amelynek keretében a gyermeket az illetékes hatóság a vérszerinti családjától eltérő családnál helyezi el. A nevelőszülőket a képzésük alapján választják ki, és munkájukat felügyelik annak biztosítása érdekében, hogy a lehető legmagasabb szintű gondoskodást nyújtsák.

Egyezmény

■ Az egyezmény az országok között létrejött, kötelező érvényű és erejű megállapodás. Az egyezményeket egyes esetekben megállapodásoknak, nemzetközi egyezményeknek, illetve egyezségeknek is nevezik.

Elhelyezés

■ Az elhelyezés kifejezés széles értelemben, a következőképpen határozható meg: az a szitu-

áció, helyzet, amibe a gyermek a családi környezetén kívül éjjel és nappal elhelyezésre kerül. Ez megvalósulhat kisebb vagy nagyobb intézményben, SOS Gyermekfaluban, más bentlakásos intézményben, nevelőszülőknél, stb. Az összes elhelyezési formát magába foglalja.

Emberi jogok

■ Azok a jogok, amelyekkel emberi mivoltából következően minden ember, beleértve a gyermekeket is, rendelkezik – képességeitől, állampolgárságától, etnikai hovatartozásától, társadalmi nemétől, anyanyelvétől, nemzetiségétől, bőrszínétől vagy szexuális orientációjától függetlenül.

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye

■ Az 1989-ben elfogadott egyezmény a 18 év alattiak jogainak védelmét és jogaik megvalósulásának elősegítését szolgáló nemzetközileg elfogadott normák és kötelezettségek gyűjteménye. A fentiekben említett jogok célja annak biztosítása, hogy a gyermekek a lehető legjobb körülmények között nőjenek fel, hogy biztonságos környezetben fejlődjenek és tanuljanak, hozzáférésük legyen a jó minőségű egészségügyi ellátásokhoz, és teljes mértékben részt vehessenek a családi, kulturális és társadalmi életben.

Európa Tanács

■ Az Európa Tanács egy 1949-ben létrejött nemzetközi szervezet, amelyiknek jelenleg 47 tagállama van. Feladata az emberi jogok, a demokrácia, és a jogállamiság megvalósulásának elősegítése. Az Emberi

Jogok Európai Egyezménye és más, az emberek – akikbe természetesen beletartozik az a 150 millió gyermek is, aki Európában él – védelméről szóló egyezmények és javaslatok alapján közös demokratikus elveket dolgoz ki.

A gondoskodást megtervező csapat

■ Ebbe a csapatba beletartozik a gyám, a vér szerinti család tagjai, a gondozási hely, és más felnőtt szakemberek, akik részt vesznek a gyermekek illetve fiatalok gondozásával kapcsolatos döntések meghozatalában. A fenti csapat tagjainak együtt kell dolgozniuk a gondoskodásban levő gyermekekkel és fiatalokkal a gondoskodással kapcsolatos döntések meghozatalában.

A gondoskodásból kikerülő fiatalok

■ Azokra a fiatalokra utal, akik kikerülnek a gondoskodásból, mert elérték azt a kort, amikor már nem jogosultak a különleges védelemre és segítségnyújtásra a gyermekvédelmi rendszeren belül.

A gondoskodásból való kikerüléssel kapcsolatos terv

■ A gondoskodásból való kikerülés terve tartalmazza azokat a módokat, ahogyan – a gondoskodás utáni szolgáltatások révén – segíteni lehet a fiatalokat abban, hogy a gondoskodásból való kikerülést követő időszakban felmerülő kérdésekkel, problémákkal meg tudjanak birkózni. A célja a gondoskodásból történő kilépéssel és az önálló életvitel megtanulásával együtt járó feszültségek csökkentése.

A gondozási-nevelési terv

■ Ez a terv arról szól, hogy az alapvető szolgáltatásokat nyújtó felek hogyan tudnak a legjobban gondoskodni a gyermekekről és a fiatalokról, és hogyan képesek biztosítani, hogy minden egyes olyan fél, aki felelős a gyermekek és a fiatalok jólétéért, tudja, mit kell csinálnia ahhoz, hogy a terv működőképes legyen. Ezt a tervet a gondoskodás alatt álló gyermekek és a gondoskodást nyújtó csapat együttesen dolgozza ki. Kialakítása során figyelembe veszik a gyermek speciális szükségleteit, igényeit, továbbá a gyermek képességeit és vágyait. A terv meghatározza, hogy ki a felelős a gyermek érzelmi, megismerő (kognitív), fizikai és szociális fejlődéséért, és a terv rendszeresen felülvizsgálatra kerül.

A gondozás felülvizsgálata

■ Ez a gondozási-nevelési terv időről-időre történő felülvizsgálatát jelenti. A gyermek, illetve a fiatal, a gondoskodást nyújtó személy és más szakemberek leülnek, és együttesen megvitatják a lehetőségeket és az alternatívákat, így például a vér szerinti családba történő hazagondozást, a jelenlegi gondoskodási forma megváltoztatásának szükségességét, az iskolaválasztási lehetőségeket, és így tovább.

Gondozók

■ Azok a felnőttek, akik a gyermekeket és a fiatalokat gondozzák. A gondozó lehet a vér szerinti szülő vagy – alternatív gondoskodás esetében – az a speciálisan képzett felnőtt, akinek a munkáját más gyermekvédelmi szakemberek felügyelik és segítik. Az alternatív gondoskodás ideje alatt a gyermekek

gondozóját a lehető legkevesebb alkalommal kell változtatni.

A gyermek

■ A definíció szerint a gyermek a 18 év alattiakat jelenti. A 12 éves vagy annál idősebb gyermekek jobban szeretik, ha serdülőnek, kamasznak vagy fiatal felnőtteknek nevezik őket. Az ENSZ meghatározása szerint a 15 és 24 év közöttiek a fiatal felnőttek.

A gyermek legfőbb (mindenek felett álló) érdeke

■ A felnőtteknek azt kell tenniük, ami a legjobb a gyermekeknek. Olyan döntéseket kell hozniuk, amelyek a legpozitívabb hatással vannak a gyermekek és a fiatalok fejlődésére. Nagy jelentőséget kell tulajdonítani a gyermekek és a fiatalok részvételének

A gyermekek jogai

■ Ezek a gyermekek emberi jogai, amelyek különös figyelmet szentelnek a kiskorúak különleges védelemhez és gondoskodáshoz való jogának, beleértve a mindkét szülővel való érintkezéshez való jogot, a saját identitáshoz való jogot, továbbá az alapvető táplálkozási szükségletek kielégítéséhez, az általános, államilag finanszírozott oktatáshoz és egészségügyi ellátáshoz való jogot, valamint a gyermek korát és fejlődését figyelembe vevő büntetőjogi törvényeket, a gyermekek polgári jogainak az egyenlő védelmét, és a gyermek faj, társadalmi nem, szexuális beállítottság, nemi identitás, származás, vallás, fogyatékoság, bőrszín, nemzetiségi hovatartozás, illetve más egyéb szempontok alapján megvalósuló diszkriminációtól, hátrányos megkülönböztetéstől való mentességet.

A gyermekek jogainak az értelmezése egyaránt magába foglalja azt, hogy a gyermekek számára biztosított az önálló cselekedetek végrehajtásának a joga, de azt is, hogy a gyermekek számára biztosítani kell a fizikai, szellemi és érzelmi visszaélésektől mentes életet, bár a visszaélések fogalma továbbra is vita tárgyát képezi. Más definíciók tartalmazzák a gondoskodáshoz és a neveléshez, illetve tápláláshoz való jogot is.

Gyermekvédelmi szakellátások

■ Ebbe a kategóriába a gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végző szervezetek tartoznak. Feladatuk annak biztosítása, hogy az alternatív gondoskodásra szoruló gyermekek olyan gondoskodási formában élhessenek, ahol élvezhetik a kényelmes és biztonságos életkörülményeket. Rendszeres időközönként ellenőrzéseket végeznek, melyek keretében meggyőződnek arról, hogy a fentiekben említett körülmények tényleg biztosítottak-e. A lehető legjobbat akarják a gondoskodásban élő gyermekeknek és fiataloknak. Ezek a szervek döntenek el, hogy egy gyermek mikor térhet vissza a vér szerinti családjához.

Kikerülés a gondoskodásból

■ Az a folyamat, amelynek során segítséget nyújtunk a fiataloknak abban, hogy zökkenőmentes legyen számukra a gondoskodásból a független életbe történő átmenet. Beletartozik az oktatás, a képzés és az élethez szükséges képességek elsajátítása a gondoskodás során, továbbá a gondoskodás utáni szolgáltatások nyújtása, amelyek a függetlenné vált fiatalokat szándékoznak segíteni. Ebbe a kategóriába beletartozhatnak az alábbiak: tanácsadás, a gondoskodásból való kikerülés utáni képzés a független élethez szükséges készségek

és képességek terén, közösségi erőforrások, a főiskolai tandíjfizetési kötelezettség alóli mentesség és a pénzügyi segítségnyújtás különböző formái.

A minőségi gondoskodás normái

■ Ezek olyan normák, amelyek garantálják a gondoskodás megfelelő színvonalát. Minden típusú ellátás során biztosítani kell a minőségi gondoskodást, és a normáknak meg kell felelni a gondoskodás minden vonatkozásában: a belépés, a tervezési folyamat, a gondoskodás utáni szakasz, a gyermekvédelmi eljárások, stb.

■ A Quality 4 Children (Minőségi gyermekgondozás sztenderdjei) jól példázzák a minőségi gondoskodást:

■ www.quality4children.info

Multidiszciplináris csapat

■ A multidiszciplináris csapat különböző szakmai háttérrel bíró, és eltérő gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező emberekből áll. Ezek a csapatok megfelelő válaszokat tudnak adni azon ügyfelek problémáira, akiknek egynél több szakember segítségére van szükségük. A multidiszciplináris csapatokat az esetek többségében azonosnak tekintik a közös munkával, a hivatalok közötti együttműködéssel és a partnerségben való együtt dolgozással.

Ombudsman

■ Az ombudsman olyan személy, akit a kormány vagy a parlament választ meg annak biztosítása érdekében, hogy az állami- és magánszervezetek, továbbá a magánszemélyek tiszteletben tartsák az emberi jogokat. Ha a gyermekek részére nincs

szakombudsman, akkor az általános hatáskörű ombudsmannak rendkívül jól kell ismernie a gyermekek jogait. Ha a gyermekek vagy a fiatalok panaszt emelnek a jogaik megsértése miatt, az ombudsman feladata a vizsgálat megindítása, és a megfelelő megoldások ajánlása. Egyes országokban külön gyermekjogi ombudsmant választanak a gyermekek és a fiatalok jogainak képviselőjére. Az európai gyermekjogi ombudsmanok hozták létre a Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózatát:

■ <http://crin.org/enoc/members/index.asp>

SOS Gyermekfalvak

■ Ez egy, a vér szerinti családjukból kikerült gyermekek számára létrehozott családalapú gondoskodási modell. Az SOS családot az SOS gondviselő vezeti, aki közvetlen felelősséggel tartozik a gyermekekről való gondoskodásért és a gyermekek fejlődéséért.

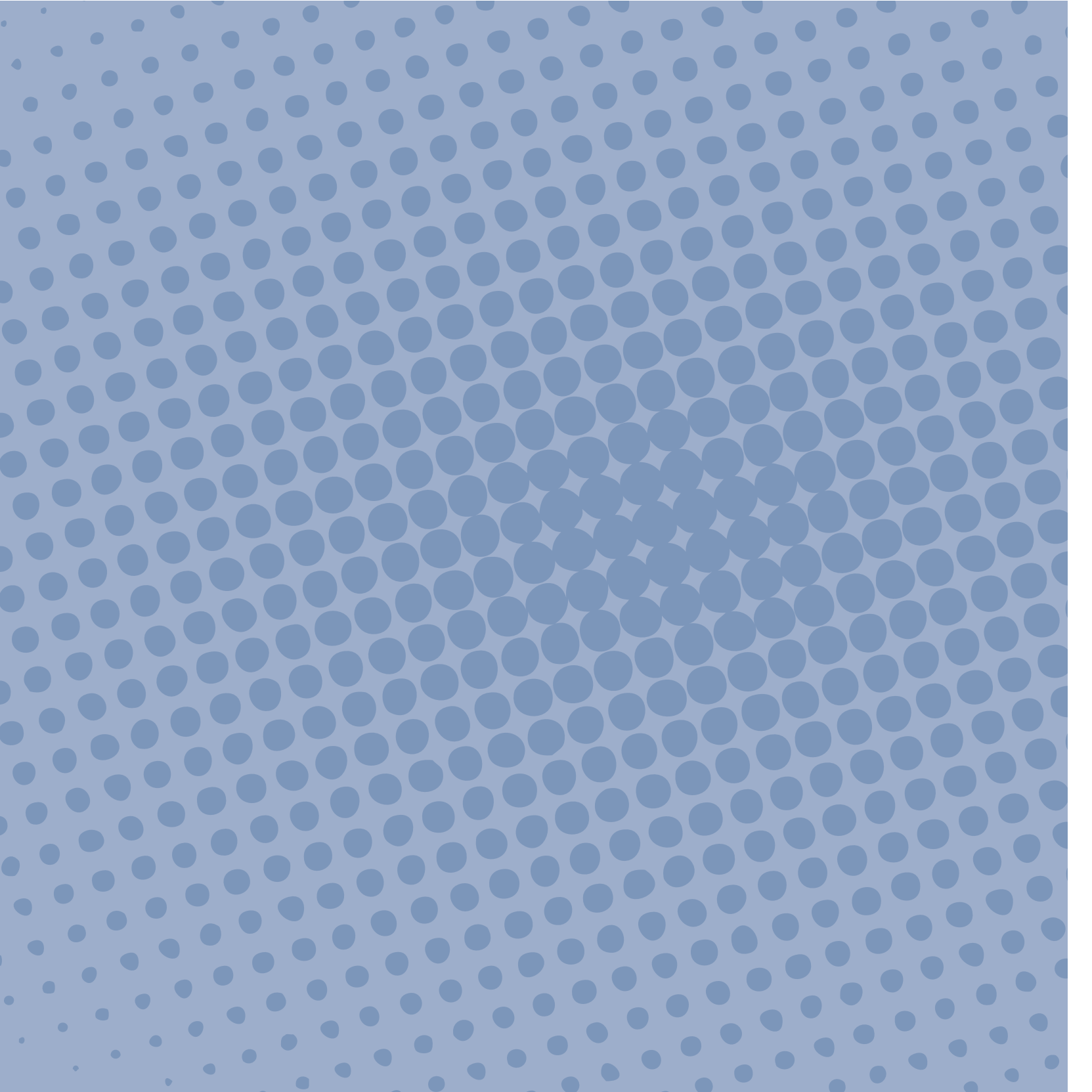
■ www.sos.hu

A szülői gondoskodást nélkülöző gyermekek

■ Ebbe a kategóriába azok a gyermekek tartoznak, akik – valamilyen oknál fogva – nem élnek együtt a szüleikkel.

Vér szerinti család

■ A gyermek családjá, beleértve a szülőket, testvéreket, nagyszülőket és rokonokat.

2. számú melléklet

Tudjon meg többet, és legyen aktív résztvevő!

■ Az Európa Tanács **Építsük Európát a gyermekekkel a gyermekekért** elnevezésű programja azzal a céllal jött létre, hogy segítse a gyermekek jogainak megvalósulását, és megvédje őket az erőszak minden formájától. A programért felelős csapat többek között az alábbi témákkal foglalkozik: családon belüli és iskolai erőszak, az emberi jogok oktatása (jogtudatosítás), a gyermekek és az internet, a gyermekek és az igazságszolgáltatási rendszer. Figyelembe veszik a szülői gondoskodás nélkül élő gyermekek speciális jogait, elsősorban az oktatáshoz, a szociális, az egészségügyi és a jogi szolgáltatásokhoz való hozzáférés és a részvételhez való jog összefüggésében. Látogasson el az alábbi weboldalra: www.coe.int/t/dg3/children/ hogy további információt kapjon az egyezményekről, a megbeszélésekről és a kiadványokról.

■ Az **SOS Gyermekfalvak** egy olyan politikai és felekezeti elkötelezettségtől mentes civil szervezet, amely a gondoskodás, az oktatás és az egészségügy területén közvetlen szolgáltatásokat nyújt a szülői gondoskodás elvesztésének kockázatával fenyegetett, illetve a szülői gondoskodást elvesztő gyermekek számára. A szervezet feladatai között szerepel még a gyermekek gondviselőinek, szüleinek és közössé-

geinek a képességfejlesztése a megfelelő gondoskodás nyújtása érdekében. Az SOS Gyermekfalvak harcolnak a szülői gondoskodás nélkül maradt gyermekek jogaiért is. 1949-ben hozták létre, és jelenleg 130 országban működik az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye szellemiségében.

■ www.sos-childrensvillages.org

■ A **Quality4Children (Q4C) normák** az alternatív gondoskodásban élő gyermekekre vonatkozó 18 minőségi gondoskodási norma európai gyűjteménye. A Q4C normák kidolgozásának folyamata történetek elmesélésén alapult, ami erőteljes részvételt megkövetelő kutatási módszer, és amelyikben 32 országból közel 500 ember vett részt, beleértve a gyermekeket, a fiatalokat, a vér szerinti szülőket, a gondozókat, a szociális munkásokat és más érdekelt feleket. A Quality4Children (Q4C) normákat 2007 júniusában bocsátotta útjára az Európai Parlamentben a három kezdeményező szervezet: az SOS Gyermekfalvak, a Nemzetközi Nevelőszülői Szervezet (IFCO) és a Nevelőotthonok Nemzetközi Szövetsége (FICE). Az azóta eltelt idő alatt a fentiekben említett három szervezet támogatta és elősegítette a normák alkalmazását a hazai szakpolitikákban és a gondoskodási gyakorlatban. A gyermekeket és a

fiatalokat, továbbá a gondozóikat arra bátorítjuk, hogy ismerkedjenek meg a Q4C normákkal és használják azokat a különböző ellátási típusokban.

■ www.quality4children.info

■ Az **Európai Szociális Hálózat (ESZH)** a helyi, állami szociális szolgáltatások nem profitorientált, független szervezete Európában. Az ESZH összehozza azokat az embereket, akik az európai hatóságoknál a szociális szolgáltatások tervezésével, irányításával és nyújtásával foglalkoznak. Az ESZH a tudás és a gyakorlati tapasztalatok cseréjén keresztül támogatja a hatékony szociálpolitika, és a szociális gondoskodási gyakorlatok kidolgozását. Az ESZH azoknak a tagszervezeteknek a hálózata, amelyek a szociális szolgáltatások igazgatóinak a szövetségei; vagyis a régiókhoz, a provinciákhoz, a megyékhez és az önkormányzatokhoz tartoznak. Ebbe a kategóriába sorolhatók még azok a finanszírozó és szabályozó hatóságok, egyetemek, kutatási és fejlesztési testületek, amelyek szorosan együttműködnek a hatóságokkal a szociális szolgáltatások kialakítása terén.

■ www.esn-eu.org

■ Az ENSZ Közgyűlése 2009-ben fogadta el az **Alternatív gondoskodás a gyermekekről - ENSZ Útmutató** címet viselő dokumentumot. Az Útmutató igényes és vizsgálódó jellegű tanácsokat ad a gyermekek jogainak a szülői gondoskodás nélküli, illetve a szülői gondoskodás elvesztésének veszélye által fenyegetett gyermekek esetében történő alkalmazásáról. Az útmutató alapját két alapelv, a „szükségyszerűség”, és a „megfelelőség” képezi: lényegében arról van szó, hogy egyetlen gyermeket sem szabad alternatív gondoskodásba helyezni akkor, ha a család megerősítése érdekében kifejtett erőfeszítések jobb megoldást eredményeznének, ám abban

az esetben, ha a szükség egyértelműen úgy diktálja, a gyermekek gondoskodásba helyezésével kapcsolatos döntéseket eseti és egyedi alapon kell meghozni. Az eseti és egyedi megfelelés ígéretének beváltása érdekében az Útmutató egyértelművé teszi, hogy a gondoskodási opciók kellően széles és változatos kínálatára van szükség, például: családalapú, család-szerű, kiscsoportos otthonok, stb., amelyek biztosítják a gyermekek jogait, megfelelnek a minőségi gondoskodás alapvető normáinak és az egyéni gondoskodás és figyelem elvárásainak, függetlenül attól, hogy a fenti választási lehetőségeket országos szinten hogyan határozzák meg.

■ A fenti alapelveket és az útmutató tágabb értelemben vett magyarázatát tartalmazza az **Előrelépés** című kézikönyv. A fent nevezett kiadvány megjelentetésének kifejezetten az volt a célja, hogy a szakpolitikákban és a gyakorlatban elősegítse az útmutató megvalósítását. Az Előrelépés körülbelül negyven, a világ minden részéből származó ígéretes, jól bevált gyakorlatot tartalmaz, amelyek megválaszolják az útmutatóban felvetett témakörök, kérdések nagy részét. A kézikönyv kibővíti a szükségyszerűség és a megfelelés elvének értelmezését, és ami a legfontosabb, egyértelmű felhívást tartalmaz az olyan szakszerű és részvételen alapuló döntéshozatali mechanizmusok alkalmazására, amelyeket azok az egyéni igényekhez igazított szociális munka révén született válaszok támasztanak alá, amelyeknek a gyermekek legfőbb érdekeinek egyedi és eseti alapon történő figyelembevételére áll a középpontjában.

3. számú melléklet

Hasznos linkek

EURÓPA TANÁCS

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Ajánlása (Rec (2005) a bentlakásos intézményekben élő gyermekekkel kapcsolatban

■ www.coe.int/t/dg3/children/
(válassza ki a „children in care” címszót, ami több nyelven olvasható)

Az Európa Tanács munkája az intézményekben élő gyermekekkel kapcsolatban

■ www.coe.int/t/dg3/FamilyPolicy/
(válassza ki a „children in residential institutions” címszót)

Az Európa Tanács ajánlása a gyermekekkel kapcsolatban (gyermekbarát szolgáltatások; a gyermekek és a fiatalok részvétele, stb.)

■ www.coe.int/t/dg3/children/KeyLegalTexts/CMRec_en.asp

Az Európa Tanács Építsük Európát a gyermekekkel a gyermekekért elnevezésű programja

■ www.coe.int/t/dg3/children/

Az Európa Tanács A veszélyeztetett és a gondoskodásban élő gyermekek jogai című kiadványa

■ book.coe.int/eur/en/
(írja be a címet; francia nyelven is hozzáférhető)

Az Európa Tanács és az SOS Nemzetközi Gyermekfalvak Fedezd fel a jogaidat! című ismertető füzet

■ www.coe.int/t/dg3/children/
(válassza ki a „children in care” címszót, ami több nyelven olvasható)

EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Gyermejköri Egyezménye

■ Az Egyezmény teljes szövege:
[www.ohchr.org/EN/HRBodies/
CRC/Pages/CRCIndex.aspx](http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx)

■ A gyermekbarát változat:
[unicef.hu/ismerje-meg/mire-fordit-
juk-az-adomanyokat/gyermekjogok/
gyerekjogok-gyereknnyelven](http://unicef.hu/ismerje-meg/mire-forditjuk-az-adomanyokat/gyermekjogok/gyerekjogok-gyereknnyelven)

■ Az ENSZ Gyermejköri Egyezményét olvassa el
a saját anyanyelvén, az alábbi címen:
[http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.
cgi?docid=99100064.TV](http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV)

UNICEF: AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETÉNEK NEMZETKÖZI GYERMEK ALAPJA

■ www.unicef.hu

Voices of Youth

■ <http://www.voicesofyouth.org/>
■ <http://www.unicef.org/protection/>

Alternatív gondoskodás a gyermekekről – ENSZ Útmutató

■ [http://www.sos.hu/getmedia/e0316a6d-
a988-4f3d-b192-e133e3896044/alterna-
tiv-gondoskodas-utmutato-final.pdf](http://www.sos.hu/getmedia/e0316a6d-a988-4f3d-b192-e133e3896044/alternativ-gondoskodas-utmutato-final.pdf)

Előrelépés: Az alternatív gondoskodásban élő gyermekekkel kapcsolatos Útmutató alkalmazásához

■ [http://www.alternativecareguidelines.org/
Home/tabid/2372/language/en-GB/Default.aspx](http://www.alternativecareguidelines.org/Home/tabid/2372/language/en-GB/Default.aspx)

SOS NEMZETKÖZI GYERMEKFALVAK

SOS Gyermekfalvak Magyarország

■ www.sos.hu

Gondoskodásból való kikerülés

■ [www.york.ac.uk/inst/spru/
pubs/pdf/ageing.pdf](http://www.york.ac.uk/inst/spru/pubs/pdf/ageing.pdf)

Az "Én is számítok" (I matter) kampány

■ [www.sos-childrensvillages.
org/insights/quality-care/imat-
ter-publications-on-leaving-care/
leaving-care-i-matter](http://www.sos-childrensvillages.org/insights/quality-care/imatter-publications-on-leaving-care/leaving-care-i-matter)

Az „Én is számítok” (I matter) című tájékoztató dokumentum

■ [www.sos-childrensvillages.org/
getmedia/438bb882-c6b3-4f64-8ce5-
d52df479cfdc/I-Matter-folder.pdf?ext=.pdf](http://www.sos-childrensvillages.org/getmedia/438bb882-c6b3-4f64-8ce5-d52df479cfdc/I-Matter-folder.pdf?ext=.pdf)

Egyéb kutatások

■ resources.leavingcare.org/uploads/4930033912d6945c6145340f3d6056bb.pdf

■ www.sos-childrensvillages.org/get-media/52cf3be7-2e8b-4004-a93c-e8b-da34338d2/HUNGARY-FINAL-to-upload.pdf

A „Vigyázz rám” (Care for me) kampány

■ www.sos-childrensvillages.org/insights/quality-care/care-for-me

EGYEBEK

A minőségi gyermekgondozás sztenderdjei (Q4C)

■ www.quality4children.info

■ A 26 nyelven hozzáférhető változatok:
www.quality4children.info/content/cms,id,89,-nodeid,31,_country,at,_language,en.html

Hatalmat a gyermekeknek (Power4Youth)

■ www.facebook.com/Power4Youth

A Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata

■ www.crin.org/enoc/

Európai Szociális Háló

A legsérülékenyebb gyermekek az átmenet idején – jelentés (pdf)

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=340

A Mentális egészség munkacsoport jelentése

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=39

A hátrányok ciklusának a megszakítása
(jelentés a gyermekek és a családok számára
nyújtott szociális szolgáltatásokról)

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=43

A közösségi gondoskodás kialakítása – jelentés

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=34

A családi és gyereknevelés támogatási szolgáltatások felméréséről szóló jelentés

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=417

A gyermekek részére nyújtott szolgáltatások: A szegénység leküzdéséről és a jólét elősegítéséről szóló jelentés

■ www.esn-eu.org/raw.php?page=files&id=240

A Nemzetközi Nevelőszülői Szervezet (IFCO)

■ www.ifco.info/

A Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége

■ ifsw.org/

A Nevelőotthonok Nemzetközi Szövetsége (FICE)

■ www.fice-inter.net/

ChildOnEurope: A Gyermekkor Nemzeti Obszervatóriumainak Európai Hálózata

■ www.childoneurope.org

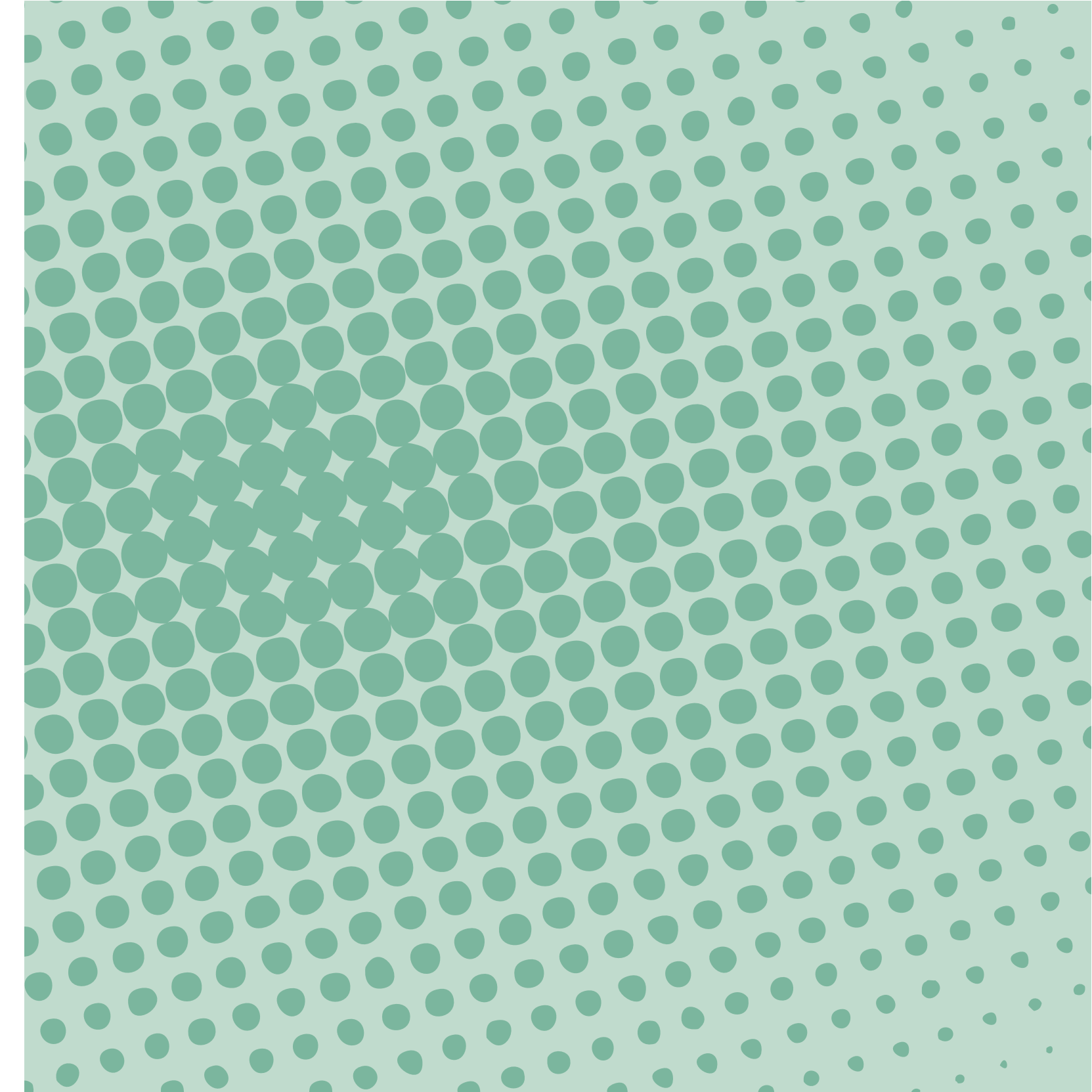
CRIN: Információs Hálózat a Gyermekek Jogairól

■ www.crin.org

Jobb Gondoskodásért Hálózat

■ www.bettercarenetwork.org/bcn/

Ez a dokumentum informatív útmutatás az alternatív gondoskodásban élő gyermekkel és fiatalokkal dolgozó szakemberek részére. Célkitűzései szerint a **Gondoskodás alatt álló gyermekek és fiatalok: Fedezd fel a jogaidat!** című ismertető füzetet kívánja kiegészíteni, és ezért a jelen útmutató gyakorlati jellegű megközelítéseket kínál a szakemberek számára a mindennapi munkájuk terén. A gyermekek jogait emberi jogokként tárgyalja, az ENSZ és az Európa Tanács, továbbá a Quality4Children meghatározó jelentőségű normái szerint, és hasznos betekintést nyújt a rendelkezésre álló módszerekbe és eszközökbe.

A szakemberek ezt az útmutatót a gyermekkel együtt végzett munka során mindvégig hasznosítani tudják, attól a pillanattól kezdve, hogy megszületik a döntés arról, hogy a gyermeket gondoskodásba veszik, egészen addig, amikor a gyermek készen áll a gondoskodásból való kilépésre. A szakemberek dönthetnek úgy, hogy véletlenszerűen beleolvasnak a különböző fejezetekbe, vagy úgy, hogy az első oldaltól az utolsóig elolvassák az anyagot, de úgy is, hogy hasznos eszközként használják a gyermekekkel folytatott beszélgetéseik során a **Fedezd fel a jogaidat!** című ismertető füzetrel együtt. A jelen útmutató, amit gyakran történetekkel és rajzokkal illusztráltunk, olyan témákat és párbeszédet tartalmaz, amelyeket a gyermekvédelmi gondoskodásban dolgozó szakemberek, a gyermekek és a fiatalok, az ombudsmanok és a nem-kormányzati szervezetek ajánlottak azzal a határozott céllal, hogy másoknak segítsenek a gyermekek jogain alapuló megközelítés gyakorlati alkalmazásában.

A gyermekek jogainak biztosítása – Útmutató az alternatív gondoskodásban dolgozó szakemberek számára letölthető az alábbi címről: **www.coe.int/children**, ami az Európa Tanács Építsük Európát a gyermekekkel a gyermekekért elnevezésű gyermekjogi programjának a hivatalos weboldala.

HU

www.coe.int

Az Európa Tanács a kontinens legfontosabb emberi jogi szervezete. Összesen 47 tagállama van, amelyek közül 28 tagja az Európai Uniónak is. Az Európa Tanács tagállamai közül mindegyik aláírta az Emberi Jogok Európai Egyezményét, melynek célja az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság védelme. Az Emberi Jogok Európai Bírósága felügyeli az emberi jogok betartását a tagállamokban.